

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta

Diplomová práce

2014

Bc. Petr Kučera

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Diplomová práce

Bc. Petr Kučera

Integrace Vietnamců v České republice

Integration of the Vietnamese in the Czech Republic

Praha, 2014

Vedoucí práce: prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc.

Zde bych rád poděkoval prof. PhDr. Karlu Šebestovi, CSc. za vstřícné vedení práce a za jeho čas a ochotu, kterou se rozhodl práci věnovat. Dále bych rád poděkoval všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Integrace Vietnamců v České republice* vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....
Petr Kučera

Abstrakt a klíčová slova

KUČERA, Petr. *Integrace Vietnamců v České republice*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta filozofická, Ústav českého jazyka a teorie komunikace.

Text se zabývá integrací Vietnamců v České republice, která má svá specifika a významně se liší od integrace jiných cizinců žijících na území České republiky. Pro Vietnamce je příznačné například vysoké procento těch, kteří zde žijí na povolení k trvalému pobytu, dále je typická velmi malá nezaměstnanost a také to, že převážná část menšiny podniká na živnostenský list. Jinou významnou oblastí je pak problematika nabývání znalostí českého jazyka.

V teoretické části této diplomové práce je nejprve popsán počet Vietnamců žijících na území České republiky, dále historický vývoj této komunity a jejich charakteristické vlastnosti. Dále se teoretická část zabývá termínem integrace, kdy je pojem náležitě vymezen a také jsou uvedeny a popsány jednotlivé dimenze integrace. Teoretickou část pak uzavírá kapitola popisující jednotlivé typy pobytů, kterých mohou cizinci nabývat.

Praktická část práce má za úkol zjistit, jakým způsobem se integrují Vietnamci žijící v České republice. Za tímto účelem je vymezena sada otázek odpovídajících jednotlivým složkám integrace. Takové rozdělení navíc umožní snazší analýzu sebraných dat.

Klíčová slova

integrace, dimenze integrace, migrace, vietnamská komunita, národnostní menšina, občanství, trvalý pobyt, dlouhodobý pobyt, živnostenský list, délka pobytu, kurz českého jazyka, případová studie, dotazník, polostrukturovaný rozhovor

Abstract and key words

KUČERA, Petr. *Integration of the Vietnamese in the Czech Republic*. Prague, 2014. Dissertation. Charles University in Prague, Faculty of Arts, Institute of Czech Language and Theory of Communication.

This thesis deals with the integration of the Vietnamese community in the Czech Republic which has its specifics and significantly differs from the integration of

other foreigners living in the Czech Republic. The characteristics of the Vietnamese community are for example the high percentage of those who live here on the permanent residence permit, then very low unemployment and at last the majority of the community is doing their own business on the trade licence. The other important part is the issue of the acquisition of knowledge of the Czech language.

The theoretical part of the thesis firstly defines the number of Vietnamese living in the Czech Republic, historical development of this community and their characteristics. Then the thesis deals with the term of integration; this term is properly defined and the particular dimensions of integration are described as well. The end of the theoretical part describes the particular types of residences, which foreigners can obtain.

The empirical part of this thesis attempts to answer the question concerning the integration of Vietnamese living in the Czech Republic. For this purpose is defined a set of questions corresponding to the particular components of integration. This distinction allows easier analysis of the gathered data.

Key words

integration, dimension of integration, migration, Vietnamese community, ethnic minority, citizenship, permanent residence, long-term residence, trade licence, length of stay, Czech for Foreigners, case study, questionnaire, semi-structured interview

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Vlastní práce – Teoretická část.....	10
2.1. Počet Vietnamců na území České republiky.....	10
2.2. Historie a důvody vietnamské migrace do České republiky.....	13
2.2.1. Počátky vietnamské migrace do České republiky.....	13
2.2.2. Situace po roce 1989.....	15
2.2.3. Vietnamci v současnosti.....	16
2.3. Vlastnosti vietnamské komunity na území České republiky.....	21
2.4. Integrace.....	23
2.4.1. Složky integrace.....	26
2.4.2. Překážky úspěšné integrace.....	28
2.5. Typy pobytů cizinců na území České republiky.....	29
3. Vlastní práce – Praktická část.....	32
3.1. Výzkumné otázky.....	32
3.2. Metodologie.....	33
3.3. Výzkumné strategie.....	35
3.4. Výzkumný vzorek.....	35
3.5. Vietnamci v Turnově.....	36
3.5.1. Vývoj počtu Vietnamců.....	37
3.5.2. Vývoj situace.....	38
3.6. Výsledky výzkumu.....	41
3.6.1. Dotazníkové šetření.....	41
3.6.2. Případové studie.....	46
3.7. Analýza.....	66
3.7.1. Strukturální dimenze.....	66
3.7.2. Kulturní dimenze.....	69
3.7.3. Interaktivní dimenze.....	71
3.7.4. Identifikační dimenze.....	72
3.8. Diskuze.....	73
4. Závěr.....	77
5. Použitá literatura.....	79
5.1. Tištěné dokumenty.....	79
5.2. Elektronické zdroje.....	82

6. Přílohy.....	84
6.1. Dotazník.....	84
6.2. Seznam témat a otázek pro rozhovory	86

1. Úvod

Tato diplomová práce popisuje integraci Vietnamců v České republice. V současné době pobývá na území České republiky velké množství těchto cizinců. Ačkoliv většinová společnost přítomnost Vietnamců registruje, málokdo zná širší kontext a rámec života těchto lidí. Přitom právě poznání příslušníků jiných národností je velmi významné pro vzájemné soužití v jednom státě.

Výběr tématu práce ovlivnila osobní zkušenost autora s Vietnamci v cílové lokalitě, kterou je město Turnov. Častá osobní setkání s lidmi této národnosti přivedla autora k myšlence provést výzkum, který by nastínil, jakým životem žijí Vietnamci v České republice. Cílem diplomové práce je poukázat na to, jakým způsobem se Vietnamci začleňují do české společnosti. K tomuto účelu je použit pojem integrace, jenž je tvořen čtyřmi složkami: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Každou z těchto složek reprezentuje jedna z výzkumných otázek. Aby však bylo možné odpovědět na tyto otázky, je napřed nutné vypracovat základní teoretický přehled o historii Vietnamců na našem území a také nastínit některé významné charakteristiky lidí této národnosti. Dále je nezbytně nutné popsat pomocí odborné literatury jednotlivé dimenze integrace.

Teoretická část se zabývá dvěma významnými oblastmi. Tou první jsou Vietnamci v České republice. Do této oblasti se řadí zmínka o počtu Vietnamců na území České republiky, dále historie Vietnamců v Čechách od prvopočátku až po současnost, aktuální situace této menšiny a charakteristické znaky Vietnamců žijících v České republice. Druhý okruh teoretické části se zabývá typy přizpůsobování imigrantů v hostitelské zemi, zevrubněji zkoumá pojem integrace a popisuje jeho jednotlivé dimenze tak, jak jsou popsány v odborné literatuře. Dále tato oblast popisuje, co stojí v cestě úspěšné integraci cizinců a nakonec jsou uvedeny jednotlivé režimy pobytu cizinců v České republice.

Těžištěm praktické části této diplomové práce jsou případové studie realizované na vzorku 6 Vietnamců. Tito respondenti jsou do vzorku zahrnuti

po předešlém dotazníkovém šetření (s výjimkou jednoho mluvčího), kterého se zúčastnilo 26 Vietnamců.

Empirická část začíná vymezením výzkumných otázek. Po nich následuje popis metodologie, kterou se výzkum řídil - tedy metoda dotazníků (kvantitativní výzkum), polostrukturovaného rozhovoru (kvalitativní výzkum) a také je v této části popsána případová studie. Za metodologií jsou uvedeny výzkumné strategie. V této kapitole je popsáno, jakými způsoby probíhalo hledání a oslovování daných respondentů. Následuje kapitola *Výzkumný vzorek*, která obsahuje stanovená kritéria pro zahrnutí do vzorku. Další oblastí empirické části je popis Vietnamců v Turnově, respektive jejich historie v dané lokalitě a přeměna komunity související s vývojem jejich ekonomické situace.

Poté následuje kapitola, v níž jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření a ve které jsou popsány jednotlivé případové studie.

Výsledky případových studií popisuje kapitola s názvem *Analýza*. Ta je rozdělena na čtyři části podle dimenzí integrace, které navíc reprezentují jednotlivé výzkumné otázky.

Kapitola Diskuze pak komentuje výsledky výzkumu.

Diplomová práce sestává také z 6 tabulek, 3 grafů a 2 příloh. Seznam tabulek je k nahlédnutí zde:

Tabulka 1: přehled respondentů a základních údajů o nich.....	36
Tabulka 2: shrnutí výsledků u strukturální dimenze integrace.....	67
Tabulka 3: důvod příchodu do České republiky.....	68
Tabulka 4: shrnutí výsledků u kulturní dimenze integrace.....	69
Tabulka 5: shrnutí výsledků u interaktivní dimenze integrace.....	71
Tabulka 6: shrnutí výsledků u identifikační dimenze integrace.....	72

Seznam grafů je pak následující:

Graf 1: vývoj počtu Vietnamců v ČR od roku 1994 do roku 2011.....	11
Graf 2: vývoj počtu Vietnamců v ČR od roku 2011 do roku 2013.....	12
Graf 3: vývoj počtu Vietnamců v ČR s trvalým pobytem.....	12

2. Vlastní práce – Teoretická část

2.1. Počet Vietnamců na území České republiky

Uvedme nejprve počet příslušníků vietnamské národnosti na území České republiky, abychom tak poukázali na nutnost věnovat se právě této komunitě.

Protože budeme pracovat s pojmem národnost, bylo by vhodné tento termín patřičně definovat, čímž se předejde mnohým otázkám a nedorozuměním. J. Průcha (2004, s. 57) hovoří o dvojím chápání národnosti. Jedná se o národnost ve smyslu etnickém, nebo ve smyslu politickém. Z V. Roubíčka (1997, s. 152) pak doplníme, že: *„Národ ve smyslu etnickém je soubor osob obvykle se společným jazykem, společnou historií, tradicí a zvyky, společným územím a národním hospodářstvím. Národ ve smyslu politickém je prostě soubor osob se státní příslušností tohoto státu.“*

Z toho plyne otázka, jakým způsobem je chápán pojem národnost v českém prostředí. Česká republika se drží vymezení národnosti tak, jak ji doporučuje zjišťovat Statistická komise OSN, která definuje národnost jako: *„Příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, případně jazykem, náboženstvím nebo jinou charakteristikou, které ji odlišují od ostatní populace.“* (cit. podle Morávkové, 1999, s. 261)

Ještě dodejme, že národnost se na našem území mnohdy zjišťuje na základě subjektivního postoje¹, proto počty lidí podle národnosti nemusejí vždy zachycovat reálný stav.

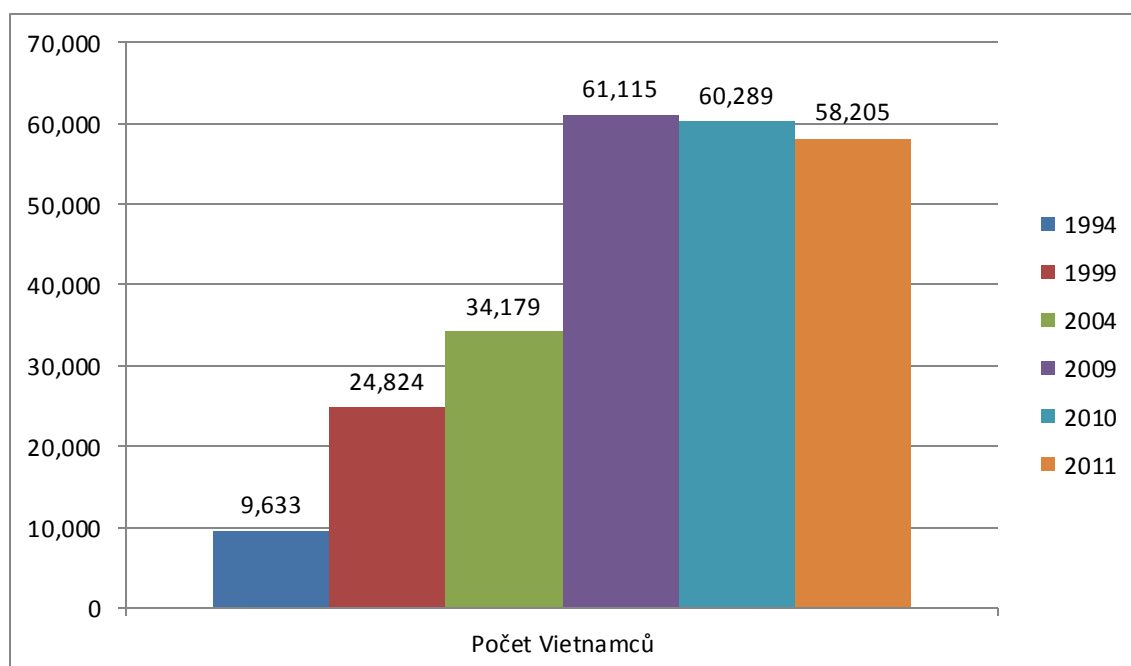
Při průzkumu *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* se k vietnamské národnosti přihlásilo 29 660 osob (0,3 % z celkové populace). Jiný zdroj – Český statistický úřad, který pravidelně mapuje počty cizinců – se řídí kritériem státního občanství. Zde je

¹ Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

v roce 2011 evidováno 58 205 příslušníků s vietnamským státním občanstvím. Berme tedy v úvahu, že v České republice legálně² žije na 60 000 Vietnamců.

Oproti období devadesátých let tak došlo k prudkému nárůstu počtu vietnamských obyvatel, neboť v roce 1994 bylo ČSÚ zachyceno 9 633 občanů vietnamské státní příslušnosti a koncem této dekády je evidováno (rok 1999) 24 824 osob. Nutno však podotknout, že fenomén prudkého vzestupu se zabrzdil v roce 2009 (61 115), odkdy číslo lehce kleslo (rok 2011 - 58 205).

Přesto byli Vietnamci díky tomuto relativně vysokému číslu v roce 2011 třetí nejpočetnější skupinou cizinců v České republice hned za Ukrajinci (118 932) a Slováci (81 253).

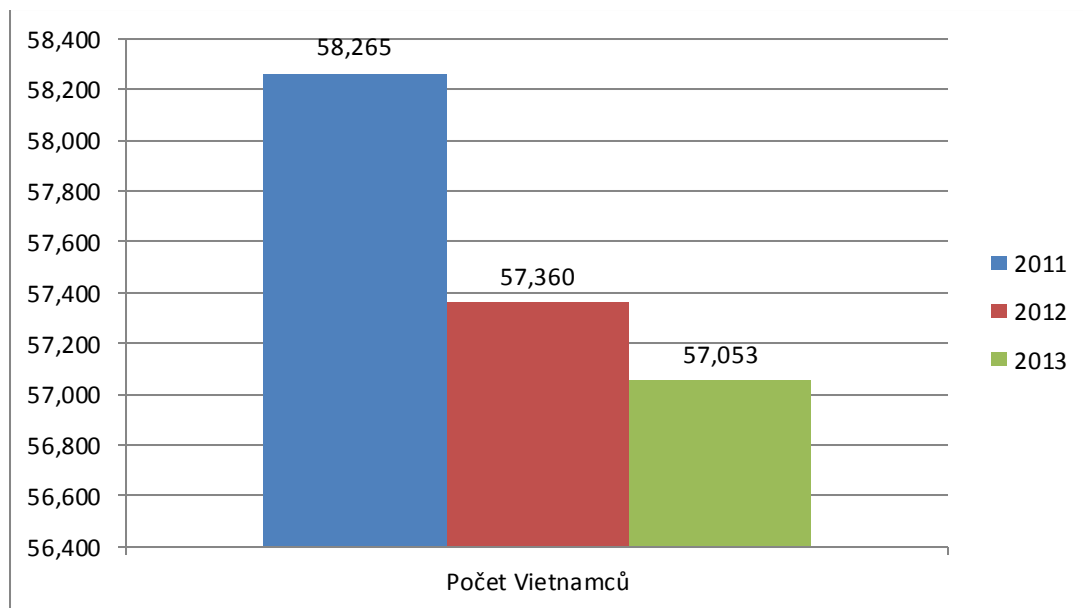

Graf 1: vývoj počtu Vietnamců v ČR od roku 1994 do roku 2011

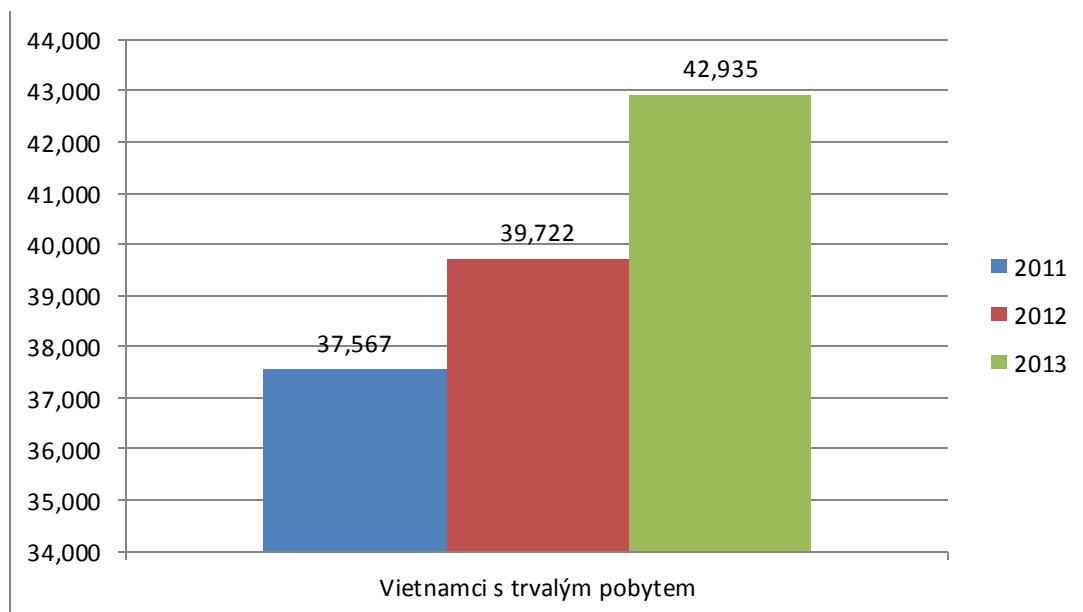
Dalším zdrojem, který reflektuje počty cizinců na území České republiky je Ministerstvo vnitra. To nám také nabízí nejčerstvější údaj o množství cizinců

² Eva Pechová (2007, s. 17) říká: „odhady počtu Vietnamců bez platných dokladů jsou různé: někteří zástupci vietnamské komunity se kloní k číslům okolo 10 tisíc, ale UOOZ se naopak jedná o počty okolo 25 tisíc“.

s povoleným pobytem v České republice. K 31. říjnu 2013 bylo evidováno 57 053 Vietnamců, z nichž mělo 42 935 osob trvalý pobyt. Tentýž zdroj uvádí 57 360 Vietnamců zapsaných k datu 31. prosince 2012. V té době mělo trvalý pobyt 39 722 osob. Pro konec roku 2011 je zde uvedeno 58 265 Vietnamců s povoleným pobytem, přičemž trvalý pobyt má 37 567 cizinců této národnosti. Vidíme tedy, že zatímco počet Vietnamců každoročně klesá, přibývají jedinci s trvalým pobytem.

Graf 2: vývoj počtu Vietnamců v ČR od roku 2011 do roku 2013

Graf 3: vývoj počtu Vietnamců v ČR s trvalým pobytem

2.2. Historie a důvody vietnamské migrace do České republiky

2.2.1. Počátky vietnamské migrace do České republiky

Přítomnost Vietnamců na českém území nemá tak hluboké historické kořeny, jako je tomu u jiných cizinců (Němci, Poláci, Slováci), ale zároveň by bylo chybné soustředit se pouze na tzv. „polistopadové“ období, neboť počátky vietnamské migrace do České republiky lze spatřovat již v 50. letech minulého století.³

Jan Černík (2006, s. 93) považuje za oficiální počátek vietnamské migrace na naše území rok 1950, který zároveň odstartoval diplomatické vztahy mezi tehdejšími Československem a Vietnamskou demokratickou republikou, a to přesně 2. února. Lucie Hlavatá (2008, s. 265) uvádí, že tento den je skutečně zahájením vztahů mezi oběma zeměmi, ovšem ještě ne zcela diplomatických. Petra Müllerová (2004, s. 83) píše o 2. únoru také jako o dni, kdy byly navázány diplomatické vztahy, čímž se Československá republika stala teprve čtvrtým státem (po Čínské lidové republice, Sovětském svazu a Mongolské lidové republice), jenž s Vietnamem navázal diplomatický kontakt.

Podle Černíka (2006, s. 93) byla vzájemná spolupráce motivována především vhodnými podmínkami ke kooperaci v rámci tehdejšího socialistického bloku. Dále tím, že Československo trpělo nedostatkem pracovních sil. Třetím významným důvodem byla dobrá možnost exportu a importu nejrůznějších výrobků. A konečně Vietnam dlouho zmítaný válkami, a tudíž se nacházející v kritickém stavu, mohl využít spolupráci s nejrůznějšími odborníky z Československa a také příležitost vzdělat a vyškolit vlastní pracovníky na území Československé republiky.

„V září 1956 pak byla mezi oběma státy podepsána Dohoda o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci.“ (Müllerová, 2004, s. 83)

³ Některé zdroje považují za počátky vietnamské migrace do České republiky dokonce 40. léta 20. století. Tak je tomu například u Pechové (2007, s. 16) či u Pechové, Martínkové (2011, s. 376): *„Přítomnost Vietnamců v České republice souvisí s někdejší politickou orientací a lze jí datovat již od 40. let minulého století“.*

Brzy tak do Československa začínají přijíždět studenti, později celé skupiny studentů, dále praktikanti, učňové a pracovníci.⁴

Dalším významným mezníkem vzájemných vztahů se stal rok 1967, kdy: „Na základě usnesení vlády ze dne 15. března 1967 k realizaci a technické pomoci vlády ČSSR Vietnamské demokratické republiky přijelo do Československa v letech 1967–1970 na zaškolení celkem 2146 praktikantů do strojírenství, hutnictví, textilního, sklářského, chemického, dřevařského, kožedělného, papírenského a stavebního průmyslu. Odborná příprava skončila odjezdem posledních skupin v březnu 1975.“ (Müllerová, 2004, s. 84)

Podle Černíka (2006, s. 95) zájem vietnamské strany o vysílání vlastních občanů do ČSR výrazně narostl v roce 1973, tedy po ukončení americko-vietnamského konfliktu. V období mezi lety 1974–1977 tak na naše území přijelo více než 5 tisíc občanů Vietnamské demokratické republiky.⁵

Mezi roky 1979–1985 je pak nárůst počtu Vietnamců v Československu velmi markantní. Pechová s Martínkovou (2011, s. 376) dokonce uvádějí, že v první polovině 80. let minulého století bylo množství Vietnamců nejvyšší za celou dobu trvání socialistického Československa. Podle odhadů zde žilo přes 35 tisíc těchto cizinců, z toho dvě třetiny tvořili dělníci.

Od poloviny 80. let se začaly počty Vietnamců postupně snižovat. Tak zde bylo v roce 1985 už pouze 19 350 osob, z toho téměř 15 tisíc mužů. Tento počet až do konce 80. let nadále klesal.⁶ (Brouček, 2003, s. 11)

Podle Černíka (2006, s. 100) byl zlomovým obdobím konec 80. let, kdy se ve Vietnamu začínaly realizovat hospodářské reformy „*doi moi*“, čímž se tato země

⁴ Pro doplnění uvádíme informaci Jana Černíka (2006, s. 94), který zmiňuje také skupinu válečných sirotků umístěných v letech 1956-1959 v dětském domově v Chrastavě na Liberecku. Lucie Hlavatá (2008, s. 278) pak uvádí, že většina z těchto dětí později vystudovala v Československu vysokou školu a po návratu do své země zastávala důležité vládní či jiné funkce. Müllerová (2004, s. 84) však uvádí, že pozdější osud těchto dětí je poněkud nejasný, ale zdá se, že většina se vrátila do své vlasti.

⁵ Z Müllerové (2004, s. 85) doplňme, že k nám tito občané přijížděli na základě *Dohody o odborné přípravě občanů Vietnamské demokratické republiky v československých organizacích*, která byla podepsána 8. dubna 1974.

⁶ V té době neexistovaly žádné zcela kompletní statistiky, jež by zachycovaly přesný stav a vývoj počtu Vietnamců na našem území.

rychle otevírala cizímu kapitálu (například z Japonska, Francie). Této změny však česká hospodářská politika nehodlala využít.

V roce 1989 navíc došlo k politickému převratu a po vzniku ČSFR bylo rozhodnuto o finanční kompenzaci ze strany Československa za nedodržení smlouvy o prozatímním zaměstnávání vietnamských dělníků na československém území. Vietnamští pracovníci dostali odstupné a navíc jim byla zaplacená cesta do jejich vlasti. (Müllerová, 2004, s. 89)

2.2.2. Situace po roce 1989

Jak uvádí Jan Ičo (2010, s. 15), po roce 1989 nastal výrazný útlum ve vzájemných vztazích Československa (později České republiky) a Vietnamu. Postupně však dochází k obnovení některých vztahů.⁷

Pro období 90. let je příznačná relativní volnost, kdy už není migrace Vietnamců podmíněna mezivládními dohodami, na jejichž základě bylo možné vycestovat před rokem 1989. *„Ze státem dekretované, regulované a dočasné migrace se zrodila spontánní standardní ekonomická migrace, motivovaná zlepšením životní úrovně.“* (Pechová, Martínková, 2011, s. 376)

Müllerová (2004, s. 89) dělí vietnamské etnikum pobývajících na území České republiky v 90. letech do těchto skupin:

1. Vietnamci, kteří zde pracují na živnostenský list.
2. Vietnamští učni.
3. Vietnamci studující na vysokých školách.⁸
4. Smíšená manželství.
5. Vietnamci, kteří získali české občanství.
6. Ilegálně přítomní Vietnamci.
7. Vietnamci pracující zde na základě bilaterální dohody z roku 1994.

⁷ Müllerová (2004, s. 89) se zmiňuje o bilaterální vládní dohodě podepsané v roce 1994 mezi vládou ČR a VSR.

⁸ *„Mnohé vlády poskytují nadaným vietnamským studentům stipendia, stejně tak i Česká republika; pravidelně nabízí vietnamským studentům 4-6 vládních stipendií (magisterského a doktorandského programu). Většina studentů k nám však přijíždí studovat na vlastní náklady.“* (Eva Pechová, 2007, s. 22)

Podle Iča (2010, s. 15) se změnila skladba přichozích, neboť se ve zvýšené míře začali objevovat také obyvatelé z jihu Vietnamu, lidé pocházející z chudších oblastí nebo různými důvody motivovaní nelegální přistěhovalci.⁹

Pechová s Martínkovou (2011, s. 376) uvádějí, že mnoho Vietnamců v 90. letech využilo možnosti obdržet živnostenský list, díky němuž získali také dlouhodobý pobyt. Vietnamští obchodníci pak začínají prodávat ve stáncích na tržištích levný textil a elektroniku z Asie.

2.2.3. Vietnamci v současnosti

Množství vietnamských migrantů na našem území v současnosti nastínila kapitola 2.1. *Počet Vietnamců na území České republiky*. Nyní tedy zbývá popsat, jakým způsobem k nám tito migranti v posledních letech přijíždějí, jaká je diferenciacce Vietnamců v rámci vlastní komunity, jak se proměňuje status a ekonomická činnost těchto lidí. Nakonec se také musíme zmínit o nedávném uznání vietnamské komunity jako národnostní menšiny.

Pechová (2007, s. 26) uvádí, že v posledních letech přijíždí stále více Vietnamců do České republiky přes vietnamské zprostředkovatelské firmy, které si za vyřízení všech potřebných záležitostí (cesta, potřebné dokumenty, obvykle také zprostředkování pracovního místa atd.) účtují vysoké částky. Tato služba je však velmi nevýhodná, neboť se kvůli ní mnoho lidí zadlužuje i na několik let dopředu. I proto jsou tyto firmy některými Vietnamci vnímány negativně. Přesto má většina vietnamských migrantů organizovanou cestu do České republiky skrze tyto agentury bez licence.¹⁰

Zprostředkovatelé využívají nedostatku pracovních sil na českém území, a proto v posledních letech přivádějí stále více vietnamských dělníků.¹¹

⁹ Mnoho Vietnamců k nám přišlo ilegálně z Německa.

¹⁰ Existují však i oficiálně registrované firmy s licenci.

¹¹ Podle Iča (2010, s. 17) se však masové propouštění vlivem hospodářské krize velmi výrazně dotklo právě vietnamských dělníků, kteří přišli o práci a tím i o možnost splácet svůj dluh, který jim vznikl půjčkou peněz, jimiž zaplatili firmě svůj výjezd do ČR.

Pechová s Martínkovou (2011, s. 377) dělí současnou vietnamskou komunitu podle doby příchodu jednotlivých osob. Na nejvyšším místě jsou tzv. starousedlíci, tedy ti, kteří zde byli přítomni již před rokem 1989. Dále jsou tzv. porevoluční Vietnamci, kteří přišli v 90. letech minulého století. Na samém konci žebříčku jsou nově přichozí Vietnamci, kteří přijeli po roce 2000. Poslední skupina se stává pro předchozí dvě (zejména pro starousedlíky) zdrojem příjmů, neboť svým neznalým krajanům, kteří často přicházejí z chudých venkovských oblastí a jsou méně vzdělaní¹², nabízejí širokou paletu služeb, do nichž spadají mimo jiné překlady, ekonomické a právní poradenství nebo tlumočení, výměnou za peníze.

V posledních letech je stále rozšířenějším trendem, že ti Vietnamci, kteří jsou zde již delší dobu a začínali stánkovým prodejem, podnikají v kamenném obchodě. Navíc se rozšiřuje pole působnosti vietnamských podnikatelů. Obchodníci už neprodávají jen levné textilní zboží, ale mnohdy provozují potraviny, restaurace, nehtová studia atd.

Významným mezníkem vietnamských migrantů na území České republiky se v nedávné době stalo povýšení této komunity na národnostní menšinu. Abychom mohli plně postihnout, jakým způsobem tato změna zasáhla do života členů vietnamské komunity, musíme si nejprve definovat pojem národnostní menšina a uvést základní práva národnostních menšin v České republice.

Malgresini, Giménez (2000, s. 274) uvádějí pět základních vlastností národnostní menšiny¹³, kterými jsou:

1. Národnostní menšiny jsou skupiny podřízené většinové státní společnosti.
2. Menšiny mají specifické fyzické nebo kulturní vlastnosti, na něž pohlíží dominantní skupina společnosti s malou úctou.

¹² Pechová (2007, s. 18) se zmiňuje o tom, že je tato skupina nazývána pejorativním pojmenováním *ga – slepičí*, tj. hloupí a naivní. Takové označení ilustruje, jakým způsobem jsou tito nově přichozí migranti vnímáni.

¹³ Průcha (2004, s. 58) uvádí, že pojem národnostní menšina je velmi komplikovaný a v zahraniční literatuře se shoduje s vymezením etnika nebo etnické skupiny. Proto se vedle sebe vyskytují synonymní pojmy *national minority* a *ethnic minority*. Malgresini s Giménezem užívají španělský termín *minoría étnica*.

3. Menšiny jsou podvědomě uskupené jednotky skrze speciální vlastnosti, které její členové sdílí a které jim nepřinášejí žádný speciální užitek.
4. Příslušnost k menšině je předávána i na potomstvo, které má nárok stát se členem minority dokonce i v případě absence speciálních kulturních nebo fyzických vlastností, jež jsou jednoduše rozpoznatelné.
5. Členové minority mají sklon k uzavírání sňatků v rámci své skupiny.

Simpson a Yinger (1987, s. 9) definují národnostní menšinu jako skupinu lidí, kteří jsou z důvodů svých odlišných fyzických a kulturních vlastností separováni od ostatních členů společnosti, jež s jejich existencí zachází odlišným a nestálým způsobem, který členové minority přijímají. Proto se v této souvislosti často hovoří o kolektivní diskriminaci. Existence národnostní menšiny implikuje existenci dominantní skupiny s vyšším sociálním statutem, s lepšími právy a s jistými privilegii. Statut člena národnostní menšiny s sebou nese vyloučení na účasti ve společenském životě.

V české literatuře se věnuje pojmu národnostní menšina Andrej Sulitka (1998, s. 54): *„Národnostní menšiny se vyznačují tím, že disponují silným národním vědomím, které se opírá o historické, jazykové a kulturní tradice mateřského národa. Dichotomie vlastních postojů se pohybuje mezi identifikací se státem, v němž žijí, a současně určitou distancí od tohoto státu, jeho majoritního společenství.“*

Průcha (2004, s. 59) zmiňuje, že Česká republika vymezuje termín národnostní menšina právní normou, která je zakotvena v zákonu č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin. Tato definice v §2, odst. 1 říká: *„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“* (cit. podle Průchy, 2004, s. 59)

Uvedená definice je natolik obecná, že nelze zcela jednoznačně odpovědět na otázku, proč nebyla vietnamská komunita dlouhé roky uznána jako národnostní

menšina. Průcha (2004, s. 60) říká, že Vietnamci nemohou být národnostní menšinou, protože nesplňují podmínku českého občanství. Mimo to by se dalo polemizovat také o nedostačující délce přítomnosti vietnamské komunity na území České republiky. Další body však zjevně vyhovují danému vymezení národnostní menšiny.

Hlavní motivací k tomu, aby byla určitá minorita uznána za národnostní menšinu, je rozšíření práv dané menšiny. Sulitka (1998, s. 55) uvádí, že mezi nejvýznamnější výsady patří jednak právo na kulturní rozvíjení a shromažďování se v občanských sdruženích nebo politických stranách, jednak práva jazyková, která jsou příslušníky národnostních menšin mnohdy považována za klíčová.

Sloboda (2010, s. 42) uvádí, že menšinový zákon přiznává příslušníkům národnostních menšin 7 jazykových práv, kterými jsou:

1. Právo, které povoluje užívat jméno a příjmení v jazyce národnostní menšiny.
2. Právo umožňující zavedení vícejazyčných nápisů a označení.
3. Právo užívat jazyk národnostní menšiny na úřadech a u soudu.
4. Právo užívat jazyk národnostní menšiny v záležitostech spojených s volbami.
5. Právo vzdělávat se v jazyce národnostní menšiny.
6. Právo šířit a přijímat informace v jazyce národnostní menšiny (rozhlasové a televizní vysílání, vydávání vlastních textů).
7. Právo, které dovoluje rozvíjet kulturu příslušníků národnostní menšiny – toto právo zahrnuje i zachování a rozvíjení jazyka národnostní menšiny.

Ne všechna práva jsou však snadno realizovatelná. Bod 2, 4 a 5 je relevantní pouze v případě, že se v určité obci při posledním sčítání lidu přihlásilo k národnosti dané národnostní menšiny minimálně 10 %¹⁴ obyvatel této obce. Podle Slobody (2010, s. 42) je praktikování těchto práv v mnohých obcích touto podmínkou znemožněno, nebo přinejmenším ztíženo, neboť pro Českou republiku je typická malá územní koncentrace národnostních menšin.

¹⁴ Sloboda (2010, s. 42) zmiňuje, že předešlý zákon stanovoval tuto hranici dokonce na 20 %. Tak vysoké číslo však vylučovalo i území s vysokou koncentrací příslušníků dané národnostní menšiny (například Český Těšín), proto byla hranice snížena na uvedených 10 %.

Z uvedeného vyplývá, že ani vietnamská komunita nemůže plně využívat práva národnostních menšin (zmíněný bod 2, 4, 5 z jazykových práv).

Zástupci vietnamské komunity se v minulosti domnívali, že v případě, že by se stali uznávanou národnostní menšinou, a tudíž by měli i možnosti mít člena v Radě vlády pro národnostní menšiny, by mohli mít své zastoupení na nejrůznějších jednáních s úřady nebo by měli možnost získat dotace na kulturní akce.¹⁵

Ačkoliv jsou Vietnamci na našem území přítomní cca 60 let a je jich značný počet, národnostní menšinou jsou pouze krátce.

Na dřívější pokusy o uznání národnostní menšiny odpovídalo Ministerstvo vnitra České republiky argumentem, že tato komunita se nesnaží dostatečně integrovat, neboť většinu jejích členů přivedly do České republiky pouze ekonomické důvody.¹⁶

Vietnamská komunita byla nakonec uznána jako národnostní menšina v červenci 2013, což potvrzuje i dokument *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012*: „K údajům o národnostních menšinách, které byly zastoupeny v Radě v roce 2012 připojujeme také údaje o běloruské a vietnamské menšině. Zástupci vietnamské a běloruské menšiny se stali řádnými členy Rady vlády pro národnostní menšiny v červenci 2013.“¹⁷

Mluvčí Svazu Vietnamců v České republice Nguyen Trung Ha k této události uvedl: „Máme samozřejmě obrovskou radost. Určitě to přispěje k integraci vietnamské menšiny v České republice. Už jsme moc nevěřili, že vláda v demisi udělá takové rozhodnutí. Bude to mít ohromný ohlas uvnitř naší komunity a přinese nám to spoustu kladných věcí.“¹⁸

¹⁵ Viz http://www.denik.cz/z_domova/vietnamci-v-cesku-se-chteji-stat-uznavanou-narodnosti-mensinou-20121115.html

¹⁶ Viz http://www.denik.cz/z_domova/vietnamci-v-cesku-se-chteji-stat-uznavanou-narodnosti-mensinou-20121115.html

¹⁷ Zprávu vytváří sekretariáty Rady vlády za pomoci příslušných ministerstev, orgánů místní, jakožto i regionální samosprávy a jednotlivých reprezentantů národnostních menšin v Radě. Zpráva za rok 2012 byla zveřejněna s aktuálními dodatky v druhé polovině roku 2013. K původnímu textu tak byl připojen dodatek týkající se uznání nových národnostních menšin na území České republiky.

¹⁸ Viz http://zpravy.idnes.cz/vietnamci-oficialni-narodnostni-mensinou-fig-domaci.aspx?c=A130703_133019_domaci_jj

2.3. Vlastnosti vietnamské komunity na území České republiky

V této kapitole nastíníme charakter Vietnamské skupiny na území ČR se snahou zaměřit se na velmi odlišné vlastnosti nejen od majority, ale také od jiných migrantů.

Pechová a Martínková (2011, s. 380) jako typické vlastnosti vietnamské komunity uvádějí semknutost a separaci od majority.

V Gabařové (2005, s. 39) jeden z příslušníků vietnamské komunity uvádí: „*Jsme poměrně uzavřená komunita, tak ani nevnímáme, jestli jsou k nám ostatní milí, nebo ne. Když se otevíráme, odhalují se naše slabiny, jedině tak ale můžeme získat nové poznatky a zkušenosti.*“

Pechová (2007, s. 17) o Vietnamcích udává, že se oproti jiným cizincům na území ČR odlišují vysokým počtem osob s živnostenským listem (údajně podniká na živnostenský list až 93 % ekonomicky aktivních Vietnamců), dále nejnižším počtem nezaměstnaných (1 %), vysokým podílem osob s trvalým pobytem (63 %) a konečně také nejvyšším počtem osob v rozmezí 0–14 let (21 %).

Jan Černík (2006, s. 108) k podnikání uvádí, že velké procento Vietnamců je oficiálním držitelem živnostenského oprávnění „*bez ohledu na svou původní profesi či vzdělání ve Vietnamu. Podnikají tak u nás bývalí profesoři vysokých škol, elektrikáři, rolníci, dělníci, prostě zástupci mnoha dalších profesí, kteří zde díky jazykovým a dalším bariérám nemohou sehnat jiné zaměstnání. Velice často se stává, že si někdo zřídí živnostenský list, ale jeho náplň činností a pracovní režim v rámci některé z firem spíše fakticky odpovídá režimu zaměstnance – prodavače, skladníka atd.*“

Podle známé Hofstedeho typologie kultur (2007, s. 45–162) je Vietnam zemí, kde je zřetelná větší vzdálenost moci¹⁹, velmi v popředí pak stojí kolektivismus²⁰,

¹⁹ Vzdálenost moci Hofstede (2007, s. 45) definuje jako: „*rozsah, v němž méně mocní členové institucí a organizací v dané zemi předpokládají a přijímají skutečnost, že moc je rozdělována nerovně.*“

²⁰ Dvojice pojmů individualismus, kolektivismus Hofstede (2007, s. 66) popisuje následovně: „*Individualismus přísluší společnostem, v nichž jsou svazky mezi jedinci volné: předpokládá se, že každý se stará sám o sebe a svou nejbližší rodinu. Kolektivismus, jako jeho opak, přináleží ke společnostem, ve kterých jsou lidé od narození po celý život integrováni do silných a soudržných skupin, které je v průběhu jejich životů chrání výměnou za jejich věrnost.*“

maskulinita²¹ není dominantní, vyhýbání se nejistotě²² je velmi malé a typická je dlouhodobá orientace.²³ Tyto vlastnosti pak mohou úzce souviset s chováním Vietnamců v České republice. Zmíněná separace od majority je jistě z velké části zapříčiněná kolektivismem, který tito migranti vyznávají. Charakteristika Vietnamu navíc ostře kontrastuje s Českou republikou, která je rovněž zahrnuta ve výzkumu Hofstedeho. Česká republika se nachází na pomezí mezi velkou a malou vzdáleností moci, jde o individualistickou zemi s nepatrně zvýšenou maskulinitou, s velkým vyhýbáním se nejistotě a velmi krátkodobou orientací.

Podle Gabařové (2005, s. 40) je dalším rysem vietnamské komunity to, že velká část příslušníků starší generace neumí česky na dostatečné úrovni, ani češtinu příliš nepoužívá. Do protikladu se pak pozvolna dostává nejmladší generace Vietnamců, jež začíná sociální uzavřenost vietnamské komunity překonávat. Jedná se zejména o studenty a děti.

Podle Broučka (2003, s. 14) největší část Vietnamců přijíždí do České republiky, aby zlepšila svou ekonomickou situaci, a počítá s brzkým návratem do své země, proto je pro tuto skupinu příznačné, že žije v pocitu provizoria, které velmi zásadně ovlivňuje další významné aspekty, například: učit se česky, poznávat více Českou republiku nebo navazovat a vytvářet zde dlouhodobé sociální vazby.

²¹ Hofstede (2007, s. 97) maskulinní společnost vysvětluje jako tu, kde se zcela zřetelně odlišují sociální rodové role (od mužů se očekávají jiné vlastnosti než od žen). Naproti tomu se ve feminní společnosti sociální rodové role překrývají (předpokládají se velmi podobné vlastnosti u mužů i u žen).

²² Vyhýbání se nejistotě je u Hofstedeho (2007, s. 131) definováno jako míra, kterou se zástupci určité kultury cítí ohroženi nejistotou či neznámými situacemi. To s sebou nese také (ne)potřebu psaných i nepsaných pravidel.

²³ Hofstede (2007, s. 162): „*Dlouhodobá orientace spočívá v pěstování ctností zaměřených na budoucí odměny... krátkodobá orientace spočívá v pěstování ctností týkajících se minulosti a současnosti...*“

2.4. Integrace

Bylo zmíněno, že Vietnamci tvoří na území České republiky velmi početnou národnostní menšinu. Každý jedinec se pak musí nějakým způsobem vyrovnat s českým prostředím. Takové střetnutí kultury migranta s kulturou jeho hostitelské země má rozdílné průběhy a také několik různých výsledků. Berry (1997, s. 5-6) vypracoval model, který počítá se čtyřmi strategiemi adaptace:

- Asimilace – přistěhovalci se snaží o to, aby co nejvíce splynuli s majoritou, zároveň velmi silně upozadují svoji původní kulturu, neboť ji nepovažují za významnou ve svém novém kulturním prostředí.
- Integrace – imigranti považují poznání a přijetí hostitelské kultury za důležité, zároveň si uchovávají svou původní kulturu, kterou nechtějí ztratit. Přistěhovalci, kteří se integrují, tak mají nejen svou původní kulturní identitu, ale i nově nabytou.
- Marginalizace – jde o případ, kdy imigranti ztrácí svou původní kulturu, ale nenavazují kontakt ani s kulturou hostitelské země. Takoví cizinci se pak identifikují pouze se subkulturou své vlastní skupiny.
- Separace – imigranti setrvávají v trvalém vztahu se svou vlastní kulturou. Přistěhovalci nepovažují kontakt s kulturou a příslušníky majority za významný, od většiny se snaží izolovat.

Česká republika se z těchto strategií identifikuje právě s integrací, ke které by tedy měly směřovat obě strany: jak samotný cizinec, tak Česká republika. To v praxi znamená, že se vláda snaží nejrůznějšími prostředky podporovat integraci imigrantů. Dušan Drbohlav (2010, s. 84) uvádí, že Ministerstvo vnitra ČR vidí jako klíčová tzv. integrační centra, jež jsou zřizována ve všech krajích a která mají migrantům nabídnout informační a poradenské služby, poskytovat jazykové a sociokulturní kurzy atd.

Je však potřeba zmínit, že česká integrační politika se v posledních letech značně proměňovala.

V roce 2006 vychází dokument *Aktualizovaná koncepce integrace*, který koriguje a doplňuje předešlé koncepce:

- Byly vymezeny klíčové předpoklady pro úspěšnou integraci přistěhovalců a zároveň byla načrtnuta speciální opatření, aby mohly být tyto předpoklady naplněny.
- Soustředěnost na jednotlivce (je nahlížen jako člen společnosti, ne jako zástupce určité etnické komunity), na jeho vlastní snažení a odpovědnost.
- Integrace přistěhovalců je chápána jako obousměrný proces, v němž má docházet ke sloučení domácí populace a migrantů do jedné společnosti. Tento proces vyžaduje jednak přizpůsobování migrantů, jednak formování podmínek, které zaručí adekvátní začleňování přistěhovalců do hostitelské společnosti.
- Cílovou skupinou integrační politiky se stali ti migranti, kteří legálně pobývají na území České republiky více než jeden rok.

Tato *Aktualizovaná koncepce integrace* tedy stanovila čtyři základní složky integrace, jež jsou dále členěny dalšími podsložkami (převzato z Drbohlava, 2010, s. 83):

1. Znalost českého jazyka – snaha, aby se znalost českého jazyka mezi migranty a jejich dětmi zvyšovala. Jedním z podpůrných prostředků má být zavedení certifikované zkoušky o znalosti českého jazyka.
2. Ekonomická soběstačnost migrantů – úsilí napomáhat migrantům k jejich ekonomické soběstačnosti za pomoci zmírnění administrativních nároků, které jsou spojené s participací migrantů na trhu práce.
3. Orientace migrantů ve společnosti – cílem je, aby se zvýšilo povědomí přistěhovalců o českém společenství, jeho hodnotovém systému a institucích.
4. Vztahy migrantů s příslušníky majoritní společnosti – má být prosazováno rozvíjení vzájemných vztahů mezi přistěhovalci a

příslušníky majoritní společnosti. Také by se mělo podporovat zvyšování veřejného povědomí o výskytu cizinců na území České republiky.

V *Aktualizované koncepci integrace* (2011, s. 17) z roku 2011 se pak dočítáme, že integrace je: „*proces začleňování cizinců do společnosti, do kterého nezbytně vstupují jak cizinci, tak majoritní společnost.*“

Jak v koncepci z roku 2006, tak i v novější verzi z roku 2011 je patrný důraz na obousměrný proces, dříve tomu tak ale nebylo, šlo o proces jednosměrný.

ČR tedy usiluje o integraci, je však potřeba, aby o to samé měl zájem také konkrétní cizinec. Oficiálním cílem ČR je, aby docházelo právě k integraci a ne k jiným strategiím adaptace.

Z uvedeného vyplývá, jaké charakteristické rysy by podle vlády ČR měl vykazovat cizinec, který se integroval (případně u něho právě dochází k procesu integrace) do české společnosti. Takový jedinec by měl znát český jazyk, měl by být ekonomicky soběstačný, dobře se orientovat ve společnosti a dále by měl mít navázané kontakty s nejrůznějšími členy majoritní populace.

Yana Leontiyeva (2011, s. 22) však správně připomíná, že vláda nikde neuvádí, jak by měla vypadat úspěšná integrace migrantů.

Pro úplnost je vhodné se zmínit, jak je pojem integrace cizinců chápán mimo území České republiky.

Martikainen (2005, s. 3) popisuje integraci jako „*procesy, jímž jsou jednotlivci a skupiny přistěhovalců včleňování do různých sociálních arén a segmentů nové hostitelské společnosti. Integrace je obousměrný proces, v němž přistěhovalci i hostitelská společnost nabývají nových rysů v důsledku vzájemné interakce. Integrace může mít i transnacionální dimenze.*“

U Bosswicka a Heckmanna (2006, s. 11) se objevuje pojem sociální integrace, který definují jako: „*inkluzi a akceptaci přistěhovalců do klíčových institucí, vztahů a pozic hostitelské společnosti. Integrace je interaktivní proces mezi přistěhovalci a*

hostitelskou společností. Pro přistěhovalce znamená integrace proces učení se nové kultuře, nabývání práv a povinností, získávání přístupu k pozicím a sociálnímu statusu, budování osobních vztahů se členy hostitelské společnosti a vytváření pocitu přináležitosti a identifikace se společností. Pro hostitelskou společnost integrace znamená otevření institucí a garanci rovných příležitostí pro přistěhovalce.“

Podle Heckmanna (dle Tollarové, 2006, s. 24–25) je integrace jak procesem, v němž dochází k propojování prvků, tak výsledným stupněm propojenosti celku. Z tohoto důvodu je potřeba nahlížet na integraci jako na způsob, jakým se imigranti začleňují do existujících struktur, a dále vnímat typ a kvalitu sloučení těchto nových populací s již zaběhlým systémem socio-ekonomických, legálních a kulturních relací.

Bauböck (dle Tollarové, 2006, s. 25) se pak domnívá, že termín integrace v sobě nese také normativní předpoklady o tom, jaké existují, případně jaké by měly existovat sociální zákonitosti. V nich se zrcadlí obecně uznávané hodnoty přijímající společnosti, jež stanovují nejen formu a podmínky vnitřní sounáležitosti, ale také způsoby, které je činí legitimními pro jejich transformaci. Za pomoci těchto předpokladů či domnělých norem o řádu v daném společenství se v různých zemích krystalizují strategie vůči imigrantům. A právě z takové strategie je poté možno získat konkrétnější definici integrace cizinců, jakožto i podoby, jakými se budou tyto strategie reflektovat v procesech a nástrojích práva či sociální politiky.

2.4.1. Složky integrace

V literatuře se integrace obvykle dále člení na několik významných složek. Kuchař a Balek (2011, s. 36) tyto složky nazývají jako dimenze integrace. Obdobně je tomu u Rákoczyové, Pořízkové (2009, s. 25), autorky uvádějí, že integrace je multidimenzionální proces. O dimenzích integrace se zmiňuje ve svém výzkumu také Blahoutová (2011, s. 67). Naproti tomu Drbohlav (2010, s. 91-92) hovoří o sférách integrace, přičemž uvádí čtyři sféry: strukturální, kulturní, sociální a identifikační sféru. Dále dodává, že lze někdy přiřčenit ještě tzv. „vnější“ sféru integračního procesu, která

by mohla popisovat postoje přijímající společnosti. Nakonec autor uvádí, že u každé z těchto sfér lze vymezit určité integrační indikátory.

Rákoczyová, Pořízková (2009, s. 25) popisují čtyři dimenze integračního procesu, které se svými názvy takřka shodují s Drbohlavem. Jedná se o následující dimenze: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační.

Strukturální dimenze je jak podle Drbohlava (2010, s. 92), tak podle Rákoczyové, Pořízkové (2009, s. 25), spojena se získáváním práv a postavení v nejvýznamnějších institucích přijímacího státu. Kuchař, Balek (2011, s. 37) považují z hlediska strukturální dimenze za nejpodstatnější složku participace na trhu práce, neboť je to právě zaměstnání, které velmi výrazně ovlivňuje integraci cizinců. Dále podle uvedených autorů do této oblasti spadá také uspokojování potřeby bydlení, přístup k sociálním službám a v neposlední řadě také pobytový status. Rákoczyová, Pořízková (2009, s. 27–28) do strukturální dimenze řadí i položky: příjmy a spotřeba, vzdělání.

Kulturní dimenze podle Kuchaře, Balka (2011, s. 36) obsahuje nabytí klíčových znalostí a kompetencí hostitelské kultury, zároveň ale mohou být uchovány i současné kompetence. Rákoczyová, Pořízková (2009, s. 31) ve spojení s touto dimenzí hovoří na prvním místě o získání a rozvoji jazykových kompetencí. Dále do kulturní dimenze spadají volnočasové aktivity, informovanost o životě ve společnosti a konečně i kultura, kam spadají nejrůznější zvyky a tradice, včetně stravovacích návyků.

Třetí je interaktivní dimenze, kterou Drbohlav (2010, s. 92) nazývá jako sociální. Tato dimenze *„znamená přijetí a začlenění přistěhovalců do primárních vztahů a sociálních sítí přijímací společnosti.“* (Rákoczyová, Pořízková, 2009, s. 25)

Kuchař, Balek (2011, s. 38) uvádějí, že *„interaktivní dimenze je charakterizována interpersonálními vztahy přistěhovalců a to jak v rámci jejich národní komunity, tak v rámci vztahů s příslušníky majority.“*

Poslední složkou integrace je dimenze identifikační. Drbohlav (2010, s. 92) říká, že se jedná o složku, kterou lze měřit jen velmi obtížně, neboť jde o subjektivní pocity sounáležitosti a identifikace s přijímající populací.

Zjednodušený model představuje Blahoutová (2011, s. 67), jež uvádí pouze tři dimenze integrace: ukazatele a prostředky integrace (kam spadá práce, bydlení a vzdělání), sociální vazby (do této dimenze autorka řadí sociální pouta, sociální mosty, sociální napojení a také náboženství) a překonávání bariér (znalost jazyka a kultury, bezpečí a stabilita).

Pro účely naší práce budeme využívat model a pojmy Rákoczyové, Pořízkové, který je dostatečně přehledný, přičemž sleduje větší množství ukazatelů.

2.4.2. Překážky úspěšné integrace

Existuje celá řada aspektů, které mají negativní dopad na integraci Vietnamců. Může se jednat o jazykovou bariéru, již zmíněnou uzavřenost komunity, využívání zprostředkovatelských služeb (čímž se zamezuje styku s českými úřady), dále nenavazování vztahů s většinovou populací a také myšlenka na brzký návrat do rodné země.

Evidentní jsou také bariéry na straně majoritní společnosti: xenofobie, předsudky, rasismus, neznalost cizího etnika a jeho kultury či odmítání a uzavřenost vůči cizincům. To vše může velmi negativně ovlivnit snahu Vietnamců, aby se integrovali do české společnosti.

Jan Černík (2006, s. 111) k této problematice uvádí: „*Vesměs lze říci, že nejvíce bariér brání v integraci určité typické skupině nově příchozích Vietnamců do ČR. Většinou jsou ve věku mezi 30 a 55 lety, pobývají zde na základě povolení k dlouhodobému pobytu se všemi jeho nevýhodami neustálého prodlužování a administrativních bariér. Živí se různými úrovněmi podnikání (stánkový prodej, velkoobchod na vietnamských tržnicích, import zboží, prodej v kamenných obchodech),*

a to bez ohledu na jejich nejvyšší dosažené vzdělání a kvalifikaci. Velká část z nich však nevyužívá ke své činnosti na území ČR český jazyk, na úřadech za ně často vyřizují různé záležitosti vietnamští zprostředkovatelé. Takovou skupinu míváme nejčastěji tendence označovat jako uzavřenou vůči majoritní společnosti. Bariérou je tedy neznalost češtiny a vůbec české kultury.“

Vietnamcům také velmi škodí příspěvky v médiích, které komunitu popisují pouze v negativním světle, čímž se posilují předsudky majority vůči této skupině imigrantů.

Je zřejmé, že bariéry, jež ztěžují (nebo znemožňují) integraci Vietnamců, stojí nejen na straně jich samotných, ale také na straně většinové společnosti. Snaha pouze jedné z těchto skupin tak může být nedostačující, neboť pro dosažení co nejlepšího výsledku jsou rozhodující oba elementy.

2.5. Typy pobytů cizinců na území České republiky

V zásadě se rozlišují tři kategorie, do nichž mohou jednotliví cizinci spadat. Jedná se o následující:

1. Občané ze zemí Evropské unie, Norska, Islandu, Švýcarska a Lichtenštejnska a jejich rodinní příslušníci.
2. Občané ze zemí mimo Evropskou unii. Jinak také občané třetích zemí.
3. Cizinci bez ohledu na hranice Evropské unie (do této skupiny spadají registrovaní žadatelé o azyl, dále cizinci, kteří požívají dočasné ochrany, a cizinci, jež na území České republiky pobývají nelegálně).²⁴

²⁴ Viz http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika: kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_%28a%29

Pro občany třetích zemí, kam se řadí také Vietnamci, platí následující druhy pobytů:

1. Vízum k pobytu do 90 dnů (krátkodobé).
2. Vízum k pobytu nad 90 dnů (dlouhodobé).
3. Dlouhodobý pobyt.
4. Trvalý pobyt.

Cizinci obvykle přicestují na vízum k pobytu nad 90 dní, které není možné prodloužit a které má maximální platnost jeden rok. Na něj pak navazuje povolení k dlouhodobému pobytu, které má platnost taktéž na jeden rok, ovšem s tím rozdílem, že ho lze prodloužit.²⁵

Na dalším stupni se nachází trvalý pobyt. „*O trvalý pobyt lze požádat (§66-68 zákona č. 326/1999 Sb.) (i) obecně za 5 let nepřetržitého pobytu na vízum nad 90 dní nebo povolení k dlouhodobému pobytu v ČR bez dalších podmínek nebo, (ii) po 4 letech nepřetržitého pobytu, a to cizinci, který na území pobývá v rámci přechodného pobytu po ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany, (iii) po 2,5 letech, pokud jde o úspěšné absolventy pilotního projektu MPSV "Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků", (iv) bez ohledu na délku předchozího pobytu, pokud o trvalý pobyt žádá za účelem soužití se svým rodinným příslušníkem, který je občanem ČR s trvalým pobytem v ČR nebo v případě humanitárních nebo jiných důvodů hodných zvláštního zřetele.*“²⁶

Výhodou trvalého pobytu je podle Čižinského (2011, s. 108) to, že u něj neexistuje žádné časové omezení, tedy není-li pobyt zrušen, případně než zanikne. Dalším přínosem je značná stabilita pobytu, neboť ho lze zrušit pouze ve velmi závažných případech spjatých s kriminalitou či ohrožováním veřejného pořádku. Případně lze trvalý pobyt zrušit také při dlouhodobé nepřítomnosti v České republice, potažmo na území Evropské unie. Jinou nespornou výhodou je zajištění rovného přístupu jak k široké paletě práv, která jsou spjata s výdělečnou činností, tak i k sociálním právům, která mají čeští občané.

²⁵ Viz <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi.aspx>

²⁶ Viz http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika: kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_%28a%29

Navíc po pěti letech trvalého pobytu lze zažádat o české občanství, čímž se trvalý pobyt stává jedinou možností, jak získat občanství udělením.²⁷

²⁷ K udělení je však potřeba splnit dané podmínky. Například úspěšně složit zkoušku z českého jazyka a z českých reálií.

3. Vlastní práce – Praktická část

V praktické části jsou v kapitole *Výzkumné otázky* položeny čtyři otázky, z nichž každá představuje zástupce jednotlivých dimenzí integrace, které jsou podrobněji rozpracovány v kapitole *Analýza*.

Jakým způsobem byl výzkum realizován, pak uvádí kapitola o metodologii, na níž navazuje pojednání o strategiích výzkumu.

Další kapitola se věnuje popisu shánění vzorku od počátků až do jeho konečné podoby. Zároveň jsou uvedena kritéria pro výběr do vzorku.

Kapitola *Vietnamci v Turnově* uvádí proměny v životě vietnamské komunity, ke kterým ve zkoumaném městě v posledních letech došlo.

Za touto částí jsou v kapitole *Výsledky výzkumu* uvedena data získaná prostřednictvím dotazníků a také jsou v této kapitole popsány jednotlivé případové studie.

Následuje kapitola *Analýza*, jež ve stručném přehledu uvádí výsledky případových studií. Také se v této části práce odpovídá na výzkumné otázky.

Praktickou část předkládané diplomové práce uzavírá kapitola *Diskuze*.

3.1. Výzkumné otázky

Těžištěm výzkumu jsou elementární otázky reprezentující čtyři dimenze integrace, jak byly uvedeny v teoretické části. Každá z těchto dimenzí tvoří samostatnou oblast, která je rozpracována prostřednictvím rozhovoru.

Výzkumnými otázkami jsou:

- Jaký je důvod příchodu a následného pobytu Vietnamců na území České republiky? – otázka propojená s dimenzí strukturální.

- Jaký mají Vietnamci vztah k českému jazyku (jak dlouho se ho učí, jak často mluví česky, jak moc je pro ně čeština důležitá)? – otázka reprezentující kulturní dimenzi.
- Jaké jsou společenské vazby Vietnamců v Turnově? – otázka zastupuje interaktivní dimenzi.
- Jaké je místo, kde se cítí být dotázaní Vietnamci doma? – tato otázka se vztahuje k dimenzi identifikační.

3.2. Metodologie

V předkládané diplomové práci bylo užito jak kvantitativního výzkumného nástroje, tak i kvalitativního. O rozdílech mezi oběma typy výzkumu hovoří Rob McBride (1995, s. 4): *„Tam, kde se kvantitativní výzkum pokouší zjistit, jaké procento lidí dělá nějakou věc, kvalitativní výzkum věnuje daleko více pozornosti jednotlivým případům a tomu, jak je lidé chápou.“*

Kvantitativní výzkum v práci zastupuje dotazník, který byl však použit pouze jako prvotní navázání kontaktu s Vietnamci v Turnově. Dotazník sloužil také ke zjištění nejzákladnějších dat o členech vietnamské komunity. Díky těmto údajům mohli být vybráni adekvátní respondenti pro následné rozhovory.

Těžištěm práce jsou nahrávky s několika Vietnamci žijících v Turnově. Tyto nahrávky byly realizovány jako tzv. polostrukturovaný rozhovor, který je nástrojem kvalitativního výzkumu. Podle Švaříčka, Šedové a kol. (2007, s. 13) je cílem polostrukturovaného rozhovoru *„získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu“*. Tento typ rozhovoru se řídí předem připraveným inventářem témat a otázek.

Prostřednictvím nahrávek tak byla sebrána data, z nichž jsou vytvořeny jednotlivé případové studie. Podle Hendla (2005, s. 103) se případová studie *„zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů. Základní výzkumnou otázkou je, jaké jsou charakteristiky daného případu nebo skupiny porovnávaných případů“*.

Diplomová práce je tvořena šesti případovými studii a jejich souhrnem v kapitolách *Analýza a Diskuze*.

Seznam připravených otázek a témat k rozhovorům je k dispozici v příloze 6.2.

Nahrávky výzkumu této práce probíhaly tímto způsobem: po úvodním pozdravení a výměně několika zdvořilostních frází byl respondent vyzván k souhlasu s nahráváním na diktafon. Po slibu anonymního vyhodnocení a zacházení s nahrávkou začal samotný rozhovor. Za účelem anonymity byla změněna pravá jména respondentů na náhodná česká.

Popisy jednotlivých případů jsou prokládány citacemi z nahrávky. Citace a přepisy jednotlivých rozhovorů jsou zaznamenány pomocí pravopisných norem českého jazyka a ponechávají beze změn i prvky obecné češtiny. Mluvíci jsou označováni fiktivními českými jmény. Výzkumník je pak označen písmeny PK, které tvoří iniciály autora práce. Přepisy nahrávek (a tudíž i citace) jsou provázeny konvencemi, které byly vytvořeny Ústavem pro jazyk český Akademie věd České republiky.²⁸ Použity byly tyto značky:

(.)	krátká pauza
(...)	delší pauza
()	předpokládaný výraz (špatně srozumitelný výraz)
((vietnamsky))	komentář přepisovatele
Kdy-	nedokončený výraz
=	rychlé navázání na repliku druhého účastníka hovoru
Mmm	hezitační a responzní zvuky

Přepisy všech rozhovorů jsou k dispozici na CD, které je součástí této práce.

²⁸ Viz http://ujc.dialogy.cz/?q=node/89#_4_Seznam_transkrip%C4%8Dn%C3%ADch.

3.3. Výzkumné strategie

Hledání adekvátních respondentů pro výzkum bylo realizováno relativně snadno, neboť autor přišel s vietnamskou komunitou v dané oblasti do styku již v minulosti jako učitel češtiny pro cizince. A právě znalost některých Vietnamců se ukázala jako klíčová.

První kontakt s komunitou byl navázán pomocí dotazníků. Bylo osloveno 40 respondentů, z nichž 10 účast odmítlo a další 4 dotazník opakovaně nevrátili. Nakonec jsme tak získali údaje od 26 členů komunity. Jednalo se o nejzákladnější data, pomocí nichž byli vybráni nejvhodnější lidé pro účast v další fázi výzkumu, kterou byl polostrukturovaný rozhovor nahrávaný na diktafon. Dotazníky byly jednotlivým respondentům předány osobně u nich v obchodě, ve dvou případech pak na ubytovně. Ochota vyplnit dotazník obvykle pramenila právě z předchozí známosti. Někteří Vietnamci pak zprostředkovali kontakt na další členy své komunity v centru města. Tak jsme získali i kontakt na hlavního zástupce²⁹ vietnamské komunity v Turnově. Ten nám poskytl velmi cenné údaje jak o historii Vietnamců v Turnově, tak o jejich současné situaci.

Nutno podotknout, že většina Vietnamců byla nedůvěřivá, na vyplnění dotazníku se obvykle netvářili vstřícně. V takovém případě se ukázalo, že je velmi strategické uvést jména několika Vietnamců, kteří se výzkumu již zúčastnili, jindy pomohlo představit se jako učitel nebo říci, že známe zástupce jejich komunity v Turnově.

3.4. Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek se skládá ze dvou skupin, jimiž jsou:

1. účastníci dotazníkového šetření,
2. z nich zvolení respondenti pro rozhovor.

²⁹ Tento mluvčí byl také zahrnut do konečného vzorku pro nahrávání. Jedná se o jediného respondenta, který nevyplňoval vstupní dotazník.

Důraz je kladen zejména na rozbor nahrávek, dotazníková skupina slouží spíše jako zdroj základních údajů o komunitě.

Kritéria pro výběr do dotazníkového šetření nebyla žádná, neboť šlo pouze o vstupní údaje, podle nichž se rozhodovalo o výběru respondentů do další fáze výzkumu.

Kritéria pro výběr do vzorku na rozhovory (konečný vzorek), z nichž vznikly případové studie, jsou následující: respondent se narodil ve Vietnamu, pobývá na území České republiky alespoň jeden rok, jeho mateřským jazykem je vietnamština, respondentovi je více než 18 let.

V následující tabulce je základní přehled šesti respondentů konečného vzorku.

	Pohlaví	Věk	Doba pobytu v ČR	Typ pobytu	Vzdělání	Zaměstnání
(1) pan Jiří	muž		25 let	trvalý	VŠ	tlumočník, překladatel
(2) pan Josef	muž	40	5 let	trvalý	ZŠ	truhlář
(3) paní Jana	žena	43	22 let	trvalý	VŠ	švadlena
(4) pan Milan	muž	33	7 let	trvalý	ZŠ	prodavač
(5) paní Diana	žena	40	5 let	dlouhodobý	SŠ	prodavačka
(6) pan Vilém	muž	45	4 roky	dlouhodobý	ZŠ	prodavač

Tabulka 1: přehled respondentů a základních údajů o nich

3.5. Vietnamci v Turnově

V této kapitole popíšeme, jaká je situace ohledně vietnamské komunity v malém městě na severu Čech – v Turnově.³⁰ Zaměříme se na vývoj počtu Vietnamců v cílové lokalitě a na postupnou přeměnu jejich ekonomické činnosti, s níž souvisejí i

³⁰ Internetové stránky města uvádějí 14 057 obyvatel na konci roku 2013. Z toho je 329 cizinců s trvalým pobytem.

další změny, které se v rámci vietnamské komunity v Turnově za posledních 20 let udály.

3.5.1. Vývoj počtu Vietnamců

Údaje o počtu Vietnamců na Turnovsku lze dohledat ve Veřejné databázi ČSÚ (*Sčítání lidu, domů a bytů 2011*), kde se ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Turnov³¹ přihlásilo v roce 2011 k vietnamské národnosti 82 občanů. Podle této databáze je vietnamská komunita třetí nejpočetnější na Turnovsku. Před ní jsou pouze Slováci a Ukrajinci. Vietnamců zde žije více než Němců či Poláků, kteří jsou celkově v Libereckém kraji zastoupeni ve větším počtu než Vietnamci.

Z databáze dále vyplývá, že se v okrese Semily, kam patří právě Turnov, přihlásilo k vietnamské národnosti 100 cizinců. Nejnovější údaj (31. 10. 2013), který poskytuje Ministerstvo vnitra České republiky, pak uvádí, že v semilském okrese legálně pobývá 189 Vietnamců, z nichž 136 má trvalý pobyt.

Je tedy otázkou, kolik Vietnamců v Turnově ve skutečnosti žije, neboť jen 26 lidí vyplnilo vstupní dotazník, dalších 10 ho odmítlo a od 4 lidí se dotazník opakovaně nevrátil. Navíc nutno poznamenat, že potenciál nebyl ani zdaleka vyčerpán, neboť tato činnost probíhala téměř výhradně v centru, ale na okraji města jsou roztroušeny další vietnamské obchody. Dále nebyla pozornost zaměřena na děti a studenty.

V minulosti se však na tomto území pohybovalo podstatně méně Vietnamců. ČSÚ uvádí, že v roce 2001 žilo v semilském okrese 52 Vietnamců. O pět let později, tedy v roce 2006, jich bylo již 69. V roce 2011 počet stoupl na 169 Vietnamců.³²

Je tedy evidentní, že došlo k růstu vietnamské populace v rámci okresu, avšak nevíme, kolik z nich je usídleno na Turnovsku.

³¹ Nutno však poznamenat, že 8 tisíc obyvatel (z celkového počtu 32 tisíc) tohoto správního obvodu nevedlo žádnou národnost, je tedy zřejmé, že je potřeba tato čísla brát spíše orientačně.

³² Toto číslo je v rozporu se Sčítáním lidu, domů a bytů 2011, které má však mezery, neboť mnoho lidí nevedlo žádnou národnost.

3.5.2. Vývoj situace

Vietnamci se v Turnově začali objevovat již v 80. letech minulého století, kdy přijeli na základě mezinárodní dohody mezi tehdejším Československem a Vietnamskou socialistickou republikou. V té době Vietnamští občané pracovali v místní továrně Preciosa, která jim zajišťovala také ubytování a stravu. Dále tito pracovníci absolvovali přípravný kurz českého jazyka, jenž byl realizován v Jazykovém středisku na území Československa na základě mezivládní dohody. Tento jazykový kurz trval 3 nebo 6 měsíců.

PK: Tak, já jsem se chtěl zeptat, jestli nevíte, od kdy tady Vietnamci jsou v Turnově? Kdy tady začínali.

Jiří: To už je dlouho.

PK: To už je dlouho. A v jakém roce, nevíte třeba?

Jiří: (.) 1980, 81.

PK: Co tady dělali třeba ty Vietnamci?

Jiří: Tak jako pracovní-, pracovní-, pracovní. Dělali tady v Preciose.

PK: A oni tenkrát chodili třeba na nějaký kurzy jazykový, nebo se učili sami ty Vietnamci?

Jiří: No na začátku, tak oni měli tři měsíce na to, připravili.

PK: = A to bylo ve Vietnamu?

Jiří: = Ne, šest měsíců. 3, nebo 6 měsíců. No to podle, ne, tady.

PK: Tady, aha.

Jiří: Podle smlouvy.

PK: Jo, jo, takže to byli ti, co dělali v tý firmě?

Jiří: No.

PK: V tý Preciose?

Jiří: Ne, oni se učili tam někde, tam někde, hmm (.) v jazykovém středisku.

PK: Aha, aha, jo.

Jiří: Například tady není, ale někde, někde (.)

PK: Takže (.)

Jiří: Tady někde asi v Jablonci, nebo někde tady jako jazykové středisko, dřív jako, pro cizince.

PK: Aha, aha. A oni tady bydleli jako třeba nějak spolu nebo měli každej svoje bydlení, svůj byt?

Jiří: Ne, oni pracují. Tam, kde pracuje, tak tam dostal jako ubytování a Preciosa ta bydlí tady nahoře, u toho.

Velké změny nastaly na přelomu 80. a 90. let, kdy politický převrat zapříčinil zrušení mezinárodních dohod s Vietnamem. Tím se změnilo těžiště ekonomické činnosti Vietnamců v Turnově, neboť doba již neumožňovala zaměstnání ve fabrice. Tak se ve městě začínají ve větší míře objevovat stánkaři, kteří ve své provizorní prodejně na tržnici situované v centru nabízejí zejména levný textil a obuv, případně elektroniku. Tito Vietnamci zde podnikají na základě živnostenského listu.

Jiří: Tak nemají co dělat, skončily ty dohody, no tak propustili a oni zůstávali tady a požádali na to, mm (.) podnikatel a obchod že jo. Podnikali.

PK: Jo, jo. A oni prodávali co tenkrát?

Jiří: Ted'?

PK: Tenkrát, v tom roce 90.

Jiří: 90 oni hlavně ty jako textil, obuv, hodinky tenkrát i rádio takový ze začátku.

PK: A to bylo teda tady v centru?

Jiří: No to bylo tady (.) ne, bylo v centru, bylo tam na tržnice.

PK: Na tržnici, aha (.)

Jiří: = Ale tam musí, tam postavit jako stánkaři a všechno.

Jeden z tehdejších pracovníků vietnamské komunity v Turnově uvádí, že na počátku 90. let zde žilo odhadem 50 Vietnamců.

PK: Jasný. A nevíte, kolik jich tady tenkrát bylo?

Jiří: Tenkrát to bylo dost. Kolem 50.

V druhé polovině 90. let vznikají i tzv. nedělní trhy, kdy stánkaři prodávají na turnovské tržnici i tento den. Navíc rozšiřují své pole působnosti i do blízkého okolí, kde je také místo, na němž mohou bez obav podnikat.

Jiří: Napřed venku na tržišti a někde v roce 96, 97 pak nedělní trh, tržnice taky tady.

PK: Aha, jo.

Jiří: A potom chodí jako všude tady okolo a kde je tržnice, dá se, kde povolí jako, tak tam postaví stánkaři a prodávají.

Od nového tisíciletí se pak ekonomická aktivita Vietnamců v Turnově opět značně proměňuje, neboť většina dřívějších stánkařů může díky svému výtěžku přesunout své působiště do kamenného ochodu, kde jsou navíc i lepší možnosti pro obchod. Také je potřeba si uvědomit, že každodenní prodej ve stánku na ulici je značně náročný a vyčerpávající, a to zejména v zimním období.

Jiří: = Na tržnice to už nemá (.) nedá se to jako vydělávat. Ted' to je vevnitř.

PK: Aha, ted' je to málo.

Jiří: A hlavně zima taky. Mrzne kolikrát a to víš no.

V současné době je v centru města koncentrováno velké množství vietnamských podnikatelů, přičemž se jedná o širokou paletu odvětví od zaběhlého prodeje textilu přes aktuálně moderní nehtová studia, prodej potravin a domácích potřeb až po krejčovství. Za Vietnamci, kteří jsou zde nyní usazeni, přijede občas někdo na návštěvu z Vietnamu. Mluvčí vietnamské komunity v Turnově navíc dodává, že i dnes do města přicházejí noví živnostníci za účelem výtěžku.

PK: Jestli sem ještě jezděj nový nějaký Vietnamci.

Jiří: Taky.

PK: Taky?

Jiří: Narozeniny, hm (.) na rozloučení rodiny a na pozvání.

PK: Aha.

Jiří: Někdy vydělat jako nový živnostníci.

PK: Jasný a už tady zůstanou třeba?

Jiří: = A ty tady zůstanou no.

Zástupce komunity odhaduje aktuální počet Vietnamců přímo ve městě na 60. Zároveň ale dodává, že jsou tu i další Vietnamci v přilehlém okolí Turnova. Dále zde žije také přes 20 dětí, které navštěvují základní, nebo střední školu.

Vietnamská komunita v Turnově se snaží stále udržovat charakteristiky sobě vlastní. Jednou z nejvýraznějších vlastností je kolektivismus. Ten se projevuje ve velké soudržnosti turnovských Vietnamců, kteří se scházejí za účelem společných oslav.

Jiří: No tak každý rok uděláme nějaký schá-, setkání. Jako v září a na konci roku. Dvakrát jako.³³

Dále komunita organizuje společné výlety. Zástupce Vietnamců v Turnově jmenoval například zájezd do Karlových Varů. Přes letní prázdniny pak v rámci komunity funguje dětský koutek, kam v loňském roce chodilo dokonce 15 dětí. Další společnou aktivitou je účast na každoročním fotbalovém turnaji. Mluvčí také uvedl, že si Vietnamci v Turnově založili Sdružení Vietnamských občanů.

3.6. Výsledky výzkumu

3.6.1. Dotazníkové šetření

Dotazník byl rozdělen do čtyř částí: Obecná část, Život v České republice, jazyk, kultura, Hodnocení a Vietnamská kultura.

Obecná část zjišťovala základní údaje o respondentovi. Jednalo se o pohlaví, kde bylo 12 mužů, 8 žen a v 6 dotaznících nebylo pohlaví uvedeno. Dále tato oblast zachycovala věk. Mezi 20–30 lety bylo 5 dotazovaných, stejný počet se vyskytl v rozmezí 30–40 let, 8 Vietnamců pak bylo ve 40–50 letech, 1 respondent mezi 50–60 a obdobně 1 člověk uvedl věk nad 60 let. 6 lidí své stáří neuvedlo.

Své vzdělání uvedlo pouze 7 respondentů, z nichž 4 napsali základní školu a tři školu střední.

U zaměstnání se celá polovina respondentů (13) shodla na prodavači, 3 lidé uvedli dělnickou profesi (svářeč, pracovník se dřevem a jeden nespecifikovaný dělník), dále byl 1 dotázaný nezaměstnaný, 1 žena je švadlena, 1 respondent napsal, že je podnikatel (blíže neurčeno) a zbylých 7 otázku nezodpovědělo.

³³ V září slaví Vietnamci den dětí, na konci roku Silvestr.

Na otázku týkající se délky pobytu v České republice odpovědělo 7 dotazovaných dobou v rozmezí mezi 5 až 7 lety, v jednom dotazníku se pak objevil pobyt na území ČR delší než 10 let. Někteří respondenti pak místo délky pobytu uváděli typ pobytu. Devět z nich udalo dlouhodobý pobyt, jiní tři pak pobyt trvalý.

Jako hlavní důvod k příchodu do České republiky uváděli respondenti práci, obchod, podnikání. Do této oblasti náleželo 13 Vietnamců. Tři dotázaní pak uvedli klidnější život, větší bezpečnost. Jednou se vyskytl účel sloučení rodiny. Zbýlých 9 dotázaných neodpovědělo.

Polovina vzorku (13 lidí) ohodnotila svou znalost češtiny jako malou. Dalších 9 respondentů se přihlásilo k průměrné znalosti českého jazyka. Velmi malou znalost přiznali 3 dotázaní. Pouze jeden člověk pak považoval své dovednosti ve spojitosti s českým jazykem za velmi dobré.

Další jazykové znalosti (mimo češtinu a vietnamštinu) uvedli pouze tři respondenti, z nichž dva deklarovali angličtinu a jeden němčinu.

Druhá oblast dotazníku se zaměřovala na život v České republice a na faktory s ním související (jazyk, kultura). První otázka se týkala četnosti návštěv své rodné země. Tato otázka měla osvětlit, zda Vietnamci, kteří žijí na území České republiky, stále udržují reálný kontakt se svou původní zemí. Ukázalo se, že tomu tak skutečně je, neboť žádný z respondentů neuvedl, že do Vietnamu nejezdí. Naopak 5 z 26 dotázaných jezdí do své mateřské země dokonce vícekrát za rok. Jiných pět pak jednou za rok. 11 respondentů navštěvuje Vietnam jednou za několik let. Jeden člověk uvedl, že je to závislé na práci. Zbýlí 4 dotázaní neodpověděli.

Následovala otázka zjišťující počet českých přátel dotazovaných Vietnamců. Nejčtenější odpovědí bylo *mnoho českých přátel*. Tu zvolilo 13 respondentů. Dalších 10 pak uvedlo, že má málo přátel mezi Čechy. Pouze dva dotázaní nemají vůbec žádné české přátele. Jeden člověk pak na tuto otázku neodpověděl.

Další otázka se ptala, zda je problém najít v České republice práci. K odpovědi *ano* se přihlásilo 11 dotázaných. 10 respondentů se domnívá, že ne. Pět lidí sice přiznává, že to problém je, ale považují ho pouze za malý.

V druhé části dotazníku se respondenti mohli vyjádřit také k problematice rasismu. Většina (19) se s rasismem vůči své osobě na území České republiky nesetkala. Zbýlých 7 respondentů se údajně s rasismem setkalo, přičemž pouze jedna osoba využila možnosti uvést konkrétní podobu. Dotázaný napsal, že se jedná o celkové špatné místní mravy a chování.

Téměř všichni respondenti se shodují, že česká kultura je pro ně nějakým způsobem přínosná. Jeden jediný respondent uvedl, že českou kulturu za přínosnou nepovažuje.

České tradice a zvyky podle dotazníků dodržuje 20 dotázaných (někteří uváděli Vánoce, Velikonoce či den matek), zbývajících 6 osob naopak české zvyky a tradice nedodržuje.

Další položka zjišťovala, zda respondenti vaří česká jídla. Nejvíce se opakovala odpověď, že pouze málo, tuto možnost zvolilo 19 dotazovaných. Dalších 5 česká jídla nevaří vůbec. U 2 dotazníků se neobjevila žádná odpověď.

Na otázku *Vyhledáváte českou společnost, zábavu* odpověděla drtivá většina respondentů (19), že pouze občas. Vůbec českou společnost a zábavu nevyhledávají 3 respondenti.

Následovala otázka zjišťující, zda dotazovaní sledují českou televizi, čtou české noviny či knihy. Odpověď málo zvolilo 14 respondentů. Naopak hodně se těmto věcem věnuje 9 dotazovaných. O české sdělovací prostředky a knihy se vůbec nezajímá pouze jedna osoba.

Zájem o dění a situaci v České republice projevilo 18 dotázaných. Zbýlých 8 se naopak o to, co se kolem nich v ČR děje, nezajímá.

Velké problémy s českým jazykem přiznalo 11 respondentů. Jediný člověk ohodnotil své problémy s jazykem jako trochu větší. Dalších 10 dotázaných má problémy s češtinou pouze málo. A 4 respondenti uvedli, že s českým jazykem nemají vůbec žádné problémy.

Další otázka měla za úkol objasnit, co (případně kdo) nejvíce pomohlo respondentům při osvojování českého jazyka. Nejfrekventovanější odpovědí (11) bylo, že s jazykem pomohli známí (přátelé, příbuzní). Dále to byl kurz českého jazyka, který byl oporou 6 dotázaným. Čtyři dotázaní uvedli, že jim pomohla média (TV, noviny). Shodně po dvou respondentech pak byly odpovědi *knihy, učebnice a individuální doučování*.

Druhá část dotazníku také zjišťovala, zda oslovení Vietnamci používají se svými vietnamskými přáteli i český jazyk. Negativní odpověď vybralo 11 respondentů. Dalších 14 dotázaných češtinu ve styku s Vietnamci používá, ale pouze občas. Jeden člověk nezvolil žádnou odpověď.

Druhý oddíl dotazníku uzavírala otázka s otevřenou odpovědí, v níž měli respondenti uvést místa, kde používají český jazyk. Zde se objevily následující odpovědi: *v obchodě (také odpověď nákupy), ve škole (na kurzu), v práci, na ulici nebo na pivu*.

Třetí částí dotazníku bylo hodnocení několika základních položek, jimiž byly: *zdravotnictví, stravování, služby pro cizince (například jazykové kurzy, tlumočení), vzdělání a celková kvalita života v České republice*.³⁴

Zdravotnictví ohodnotilo 18 respondentů nejlepší možnou známkou, tedy jedničkou. Další 3 dotázaní zvolili druhý nejvyšší stupeň hodnocení. Trojkou oznámkoval české zdravotnictví jeden člověk. 2 respondenti se rozhodli pro čtyřku. Pětku neudělil nikdo.

V hodnocení stravování byla nejčtenější taktéž jednička, kterou udělilo 13 respondentů. O stupeň horší známku zvolilo 8 dotázaných. Trojkou hodnotili dva lidé, čtyřku vybral jeden respondent. Nejhorší stupeň ani zde nezvolil žádný z dotázaných.

Respondenti byli kritičtější v hodnocení služeb pro cizince, kde jsme zaznamenali 10 nejlepších známek, 5 dvojek, sedmkrát trojku a dvakrát čtyřku.

³⁴ Stupnice hodnocení byla obdobná jako ve škole: nejlepší jednička a nejhorší pětka.

Naopak se vzděláním byli respondenti relativně spokojeni, neboť se objevila sedmnáctkrát jednička, dále pětkrát dvojka a jednou trojka. Nebyla zaznamenána nejen žádná pětka, ale ani čtyřka.

Poslední položka – kvalita života v České republice – byla ohodnocena pouze šestkrát nejlepší známkou. Dvojek bylo 12 a třetí stupeň hodnotící škály pak zvolilo 6 respondentů. Nejhorší dva stupně hodnocení nebyly zaznamenány vůbec.

Třetí část dotazníku je třeba chápat s jistou rezervou, neboť Vietnamci nejsou zvyklí ventilovat své negativní pocity a zkušenosti veřejně. Naopak jsou v hodnocení mnohdy velmi shovívaví.

Poslední část dotazníku nesla název *Vietnamská kultura*. První otázka tohoto oddílu zkoumala, zda Vietnamci na území České republiky stále dodržují zvyky a tradice své mateřské země. Kladnou odpověď vybralo 19 respondentů. Zbylých sedm otázku vynechalo.

Obdobná situace byla i u další položky, která se ptala, zda respondenti stále vaří vietnamská jídla. I zde 19 dotázaných odpovědělo, že ano a 7 zbylých neuvedlo žádnou možnost. Potvrdila se tak domněnka, že většina Vietnamců na území ČR stále udržuje svou vlastní kulturu. To vše se obvykle děje nezávisle na délce jejich pobytu v České republice.

Další otázka poslední části dotazníku zkoumala, jakým jazykem respondenti mluví během dne více. Každodenně mluví více vietnamštinou 12 respondentů. Jeden člověk užívá ve stejné míře češtinu i vietnamštinu, další dotázaný uvedl, že občas převažuje čeština, a jeden respondent užívá češtinu dokonce více než vietnamštinu.

Jazykovou problematikou se zabývala i následující otázka, která se ptala, jakým jazykem dotázaní komunikují doma. I zde zvítězila vietnamština, kterou v domácím prostředí používá 9 respondentů. Dva dotázaní uvedli, že převažuje vietnamský jazyk, ale občas doma užívají také češtinu. Oběma jazyky při komunikaci v domácnosti hovoří 3 respondenti. Zbylých 12 na tuto otázku neodpovědělo.

Celý dotazník uzavírala otázka zjišťující, zda se dotázaní stále aktivně zajímají o zprávy z Vietnamu, čtou vietnamskou literaturu apod. 18 respondentů uvedlo, že ano. Zbývajících 8 neodpovědělo.

3.6.2. Případové studie

3.6.2.1. Respondent číslo 1 – pan Jiří

Pan Jiří je v důchodovém věku, v České republice žije již podruhé, neboť koncem šedesátých let minulého století studoval na strojní fakultě VUT Brno. V roce 1972 úspěšně dokončil vysokou školu a odletěl zpět do Vietnamu. V roce 1989 se vrátil do České republiky, kde žije společně se svojí rodinou dodnes. V minulosti si pan Jiří vyzkoušel jak práci ve fabrice, tak prodej na tržnici. Nyní pracuje na živnostenský list jako překladatel a tlumočnick, navíc čeká na vyřízení důchodu.

Rozhovor probíhal v kavárně, kde pouze občasně rušil hluk okolních hostů. Dialog probíhal v češtině, mluvčí měl výbornou znalost českého jazyka. Celý rozhovor trval přibližně hodinu.

Pan Jiří žil poprvé v České republice za minulého režimu, kdy díky mezinárodní dohodě studoval na univerzitě v Brně. Tento pobyt trval 5 let (1967–1972), což přesně odpovídá vysokoškolskému studiu. Podle slov pana Jiřího byli tenkrát Vietnamci připravováni na život v České republice, neboť museli absolvovat roční kurz českého jazyka. Ani to však nebylo dostačující, a tak byla většina Vietnamců odkázána na svou vlastní iniciativu.

PK: Jo a ten rok jako to stačilo?

Jiří: Nooo (.) no, nestačilo, ale museli jsme, nedalo se nic dělat no. Museli jsme se učit, do knihovny a všechno, to půjčit a-

Od roku 1972 žil pan Jiří 17 let ve Vietnamu, kde podle jeho slov zastával různé práce. Zpět do České republiky se pak vrátil v roce 1989 za účelem práce a výdělků.

Pan Jiří se dnes již zcela bez potíží dorozumí česky. Českým jazykem navíc komunikuje denně. V domácím prostředí ale češtinu neuvžívá.

PK: Aha, a už se domluvíte úplně všude česky? Nebo ještě máte třeba někdy někde problém? Stane se vám, že někde nerozumíte?

Jiří: Rozumím všemu.

PK: Všem, všechno. A mluvíte asi každý den česky?

Jiří: Hmm (.) ale doma ne.

Momentálně má pan Jiří trvalý pobyt, což je podle jeho názoru velmi výhodné, neboť má možnost pobírat důchod a také má uzavřené pojištění u české pojišťovny.

PK: Jasný. A vy máte potom už potom, když je trvalý pobyt, tak to už je potom nějaký normální tady český pojištění?

Jiří: No. No, no, taky pojištění máme.

PK: Máte normální český doktory a všechno?

Jiří: No, no, no.

PK: A platí to pojišťovna.

Jiří: Jo, platí. No, je to VZP, nebo něco.

Pan Jiří by si mohl zažádat i o české občanství, neboť je v České republice již dlouhých 25 let. Napřed by se ale musel vzdát svého původního občanství – tedy vietnamského. A právě odmítnutí vietnamského občanství rozhoduje o tom, že zde pan Jiří žije pouze se statusem trvalého pobytu, neboť odložit svou původní identitu nepovažuje za příjemné.

Jiří: Dřív, potom ne. Dřív, kdybychom chtěli jako být český občan, tak musím skončit to vietnamský občan. To asi dělá, no-

PK: = Málo?

Jiří: To není příjemný takový jako, víš.

Pan Jiří bydlí s celou svojí rodinou ve vlastním rodinném domě, na který si sám ušetřil. Pan Jiří o bydlení řekl, že se domnívá, že je výhodnější mít svůj vlastní dům (nebo byt), neboť s pronájmy bývají často různé potíže. Jako příklad uvedl, že v pronajatém bytě člověk nikdy nemá jistotu, jak dlouho v něm může zůstat.

Jiří: = Protože, víte, že na pronájmu máte taky nějaký problém.

PK: Aha.

Jiří: Protože bydlíme tam a za rok, za dva roky majitel říká, že ne, že nepotřebuje a-

PK: = Jasný.

Jiří: = Musíme se vystěhovat.

PK: Takže jsou s tím třeba problémy.

Jiří: No, je to problém no.

Mluvčí přiznává, že problémy s podnájem by mohly souviset s tím, že majitel nerad poskytuje bydlení Vietnamcům. Pan Jiří tento názor ale nezastává zcela jednoznačně, jeho výpověď se omezuje na opatrné „možná“.

Umístění bydlení si pan Jiří vybíral podle práce, neboť dříve pracoval na tržnici v centru města. Jeho dům je tak v těsné blízkosti centra. S výběrem mu pomáhali jeho čeští přátelé, se kterými se seznámil během svého zaměstnání ve fabrice. Od bydlení jsme se tak přenesli k tématu přátel. Pan Jiří uvedl, že má české kamarády, ale moc se nescházejí, podle něj navazují intenzivnější kontakty s většinovou populací spíše mladší Vietnamci. O Češích si pan Jiří myslí, že jsou vůči Vietnamcům relativně tolerantní. Přiznává, že se již setkal s otázkou, proč jsou Vietnamci v České republice, ale zároveň dodal, že tato otázka nikdy nebyla útočná. Navíc se s něčím takovým nikdy nesešel přímo v Turnově.

Jiří: No a někteří taky říkají, že no a proč jsme tady? Někdy, někdy, někdy tak se zeptají, taková otázka jako: proč jsme tady?

PK: tady v Turnově taky třeba se vám to stalo?

Jiří: No tak tady (.) no, v Turnově tak to vůbec, ale v celé republice, tak proč jsme tady. A těžko je, těžko na to odpovědět.

PK: Aha, jasný.

Jiří: Ale jen málokdy. Málokdy, někdy nějaký pán nebo paní, tak se zeptají: proč jste tady?

PK: Aha a jsou třeba zlí nebo nadávají třeba?

Jiří: = Ne! Jenom takový jako no, no. Jenom taková otázka.

Na druhou stranu si ale pan Jiří myslí, že Češi mají Vietnamce za velmi pracovitě lidi, což je prý jeden z důvodů, proč jsou zde vítáni.

Uvedli jsme, že pan Jiří má české kamarády, kromě nich se schází také s těmi vietnamskými, což souvisí i s tím, že je členem Sdružení vietnamských občanů v Turnově. Navíc je pan Jiří stále v kontaktu se známými, kteří žijí přímo ve Vietnamu. Podle jeho slov je dnes udržování takových vazeb mnohem jednodušší díky moderním technologiím, které prý sám používá. Mnohem snazší je prý také nákup letenek do Vietnamu, které si každý může pořídit přes internet. Do Vietnamu létá pravidelně i pan Jiří, ovšem přiznává, že se nejedná o levnou záležitost, proto také údajně většina Vietnamců navštěvuje svou rodnou zemi v závislosti na finanční situaci. Obvykle to podle pana Jiřího bývá jednou za 2 až 3 roky.

Jiří: No tak na návštěvu tak hlavně letěli. Každá rodina plánuje za 3, za 2, 3 roky tam letět.

PK: Aha, takže jednou za 2, 3 roky třeba.

Jiří: Noo. Záleží na těch financích. Ono to je dost drahý.

K otázce českých úřadů pan Jiří říká, že si Vietnamci mnohdy vypomáhají mezi sebou, neboť formulářů je mnoho a vietnamští občané jim špatně rozumí. Zároveň však dodává, že čeští úředníci jsou podle něj velmi vstřícní a snaží se cizincům vše vysvětlit. Hlavní problém je prý ale neporozumění na straně Vietnamců.

Rozhovor se měl zabývat také volnočasovými aktivitami. Pan Jiří uvedl, že většinou nemá žádný volný čas, protože je potřeba hodně pracovat. Jak se ale ukázalo, respondent někdy sleduje českou televizi. Mezi Jiřího nejčastější relace na českých televizních programech patří zprávy, nejrůznější sporty a počasí. Má-li čas, dívá se na fotbal nebo hokej. V zimě tak například sledoval olympijské hry. Častěji se však doma dívají na vietnamský satelit, který si rodina pořídila.

PK: Jo, a koukáte třeba na českou televizi?

Jiří: I českou, i, i, i teď máme naši.

PK: I vietnamskou?

Jiří: I vietnamskou. Satelit.

PK: Aha. Takže koukáte na vietnamskou doma?

Jiří: No, spíš víc tuto no.

PK: Aha, jasně. A koukáte třeba na zprávy český?

Jiří: Hlavně, no, hlavně.

PK: Aha.

Jiří: Hlavně zprávy, potom sporty, a pak počasí.

Tématem rozhovoru bylo také slavení českých svátků. Pan Jiří vypověděl, že jsou oblíbené zejména Vánoce. Dokonce se prý někteří Vietnamci učí péct vánoční cukroví. Samozřejmě nechybí stromeček a dárky. Dalším oblíbeným svátkem jsou podle respondenta Velikonoce. Na Silvestra se zase schází celá vietnamská komunita Turnova a slaví společně. Kromě toho pan Jiří stále dodržuje typické vietnamské svátky a zvyky.

Velmi závažná je pak otázka identifikační dimenze. Pan Jiří uvedl, že se v České republice cítí doma. A momentálně ani neuvažuje o návratu do Vietnamu.

Jiří: Hm, tak, chm (.) to zas je brzo. Tak říkám, že teď musím už tady jenom. Jedině tady, ale ostatní, tak nevím no. Ti mladí, tak mladý myslím no, možná, že oni chtějí tady něco vydělávají a potom se vrátí do Vietnamu.

PK: Aha, ale vy už jste víc doma jako tady?

Jiří: No, teď jsem tady, tak.

Pan Jiří se sice cítí v České republice doma, ale na druhou stranu jsme již uvedli, že by se nerad vzdal vietnamského občanství.

3.6.2.2. Respondent číslo 2 – pan Josef

Panu Josefovi je 40 let, má základní vzdělání (z Vietnamu). V České republice žije 5,5 roku, svou rodinu (manželku a děti) nechal ve Vietnamu. Důvodem příchodu byla práce. V současné době má pan Josef trvalý pobyt. Je zaměstnán jako truhlář v soukromé firmě. Na rozdíl od jiných Vietnamců v Turnově nepodniká na živnostenský list.

Nahrávka byla pořízena na ubytovně pro zaměstnance firmy, v níž pan Josef pracuje. Při rozhovoru byl v místnosti také respondentův kamarád.

Pan Josef byl osloven na základě předchozí známosti s autorem textu, který respondenta v minulosti připravoval na zkoušku z českého jazyka pro trvalý pobyt na území České republiky.

Práci pan Josef našel už ve Vietnamu přes speciální firmu, které zaplatil příslušný obnos, za který mu bylo přiděleno zaměstnání právě v Turnově.

Josef: Ano, ano. Tam je firma, já zaplatit tam firma a letím letadlem sem na práce.

Respondent si údajně nepamatuje, o jakou firmu se jednalo, nevzpomínal si na žádné další detaily.

PK: Ne, tu ve Vietnamu, jestli jste znal tu firmu?

Josef: Em (.), zapomněl.

PK: Zapomněl.

Josef: Ano, zapomněl, dlouho kdy já jel. ((vietnamsky))

Pan Josef se učí český jazyk 3 roky, první 2 roky svého pobytu v České republice se češtinu neučil. Učení mu prý usnadňuje internet a také knižní česko-vietnamský slovník. Kromě toho pan Josef navštěvoval kurz českého jazyka a také využíval individuální doučování.

Josef: Ano, já chodil na kurz pondělí a středa. A taky, mmm (.), doučovat taky doma na zkoušku A1.

S komunikací na úřadech panu Josefovi pomohl kamarád, bylo-li to nutné. Respondent nikdy v minulosti nevyužíval služeb tlumočnicka. Dnes se pan Josef snaží mluvit sám, bez pomoci. Český jazyk používá mluvčí téměř denně, neboť se pomocí něj domlouvá s kolegy v práci.

Josef: Ano, v práci mluvit česky.

PK: Česky?

Josef: Ano, česky.

PK: Aha, vietnamsky ne?

Josef: Ehm vietnamsky v spolu Vietnamci a česky s Česka já mluvit česky.

Pan Josef je velmi aktivní, účastní se kurzů, zařídil si doučování. Avšak jeho úroveň češtiny je malá, což sám přiznává.

K vyučování češtiny pan Josef také vypověděl, že mu soukromé doučování pomohl najít vietnamský kamarád. Respondent má prý mnoho přátel mezi Vietnamci v Turnově. Dostatek jich má údajně i mezi Čechy. S českými kamarády se zná většinou z práce, případně z hospody, kam někdy chodí. Pan Josef řekl, že s Čechy nikdy neměl problémy, naopak se mu zdají milí. Kromě toho, že má pan Josef přátele na území České republiky, udržuje stále kontakty také s kamarády z Vietnamu, s nimiž si volá pomocí internetu.

PK: A kamarády ve Vietnamu máte?

Josef: = Ve Vietnam kamarádi ano.

PK: Píšete si?

Josef: Psát? (.) Ne. Tady internet, to volat je zadarmo do Vietnam.

PK: Takže si voláte s kamarády?

Josef: Ano, volat s kamarády z Vietnam, to lepší je a (.) hmm zadarmo.

Pan Josef také každý rok v zimě létá za svou rodinou do Vietnamu, kde je dokonce dva měsíce.

Josef: Ano, já každý rok dva měsíc letím do Vietnamu. A potom zpátky tady do práce. Každý rok v zimě. Já emm prosinec do únor.

Navíc respondent uvádí, že každoročně ušetří nejen na cestu, ale také aby nakoupil dárky pro rodinu a mohl dát část peněz své manželce.

Pan Josef má ve Vietnamu sice rodinu, ale v budoucnu by rád zůstal v České republice. Pokud to bude možné, tak nastálo. S tím souvisí i to, že by pan Josef rád získal české občanství. Sám však říká, že čekal 5 let na povolení k trvalému pobytu a nyní musí čekat dalších 5 let, aby si mohl zažádat o české občanství. Navíc dodává, že se musí učit česky, aby mohl splnit zkoušku z jazyka potřebnou k získání českého občanství.

Podle pana Josefa se Česká republika odlišuje od Vietnamu ve větším pořádku, je zde více čisto a uklizeno, zatímco ve Vietnamu je to špinavější.

Mluvčí bydlí na ubytovně, kde sdílí pokoj s kamarádem. Dále využívá společné prostory, například kuchyni pro vaření. Ubytovna patří dřevařské společnosti, ve které pan Josef pracuje.

Zjišťovali jsme také, jak respondent tráví svůj volný čas. Pokud má pan Josef čas, pak chodí do hospody na pivo. Sám ale říká, že pracuje obvykle od pondělí do soboty, tudíž moc volného času nemá, proto je chození na pivo jeho jedinou volnočasovou aktivitou.

Josef: Když já nemusím do práce, mmm (...). To já na pivo do hospoda.

PK: Aha, chodíte na pivo?

Josef: Ano, na pivo. Pivo moc dobrý.

PK: A děláte ještě něco?

Josef: Já moc práce, pondělí sobota práce, sobota večer, hmm (.), nebo neděle na pivo.

3.6.2.3. Respondent číslo 3 – paní Jana

Paní Janě je 43 let, na území České republiky pobývá od roku 1992, kdy sem přijela za svým manželem. Momentálně zde žije na povolení k trvalému pobytu. Paní Jana pracovala dříve ve fabrice (sklářský průmysl), poté prodávala textil a nyní má malý krejčovský obchod (podniká na živnostenský list), v němž spravuje lidem oděvy. Jedná se o práci, kterou nikdy předtím nevykonávala, ale prý bylo potřeba uživit rodinu, a proto respondentka začala šít. Ve Vietnamu paní Jana vystudovala vysokou školu pedagogického zaměření.

Rozhovor probíhal v krejčovství paní Jany, kde byly přítomné její vietnamské kamarádky, které občas chtěly převzít roli překladatelek, neboť jejich čeština byla perfektní. Jazykové znalosti paní Jany byly však pro rozhovor zcela dostačující. Kromě vietnamských kamarádek rušil také hluk z ulice.

Paní Jana udává, že se češtinu začala učit bezprostředně po svém příjezdu do České republiky. Každý den se snažila naučit alespoň pár slov, obvykle se učila

„na ulici“, při práci. Později využívala knihu a internet. Z dotazníkového šetření jsme věděli, že Jana navštěvovala také kurzy českého jazyka (v rozhovoru kurzy nezazněly). Svou aktuální češtinu hodnotí jako komunikativní. Český jazyk je nezbytnou součástí její práce, proto říká, že mluví česky každý den kromě víkendů, kdy není v práci. Potřebuje-li paní Jana pomoci s jazykem, pak využívá své syny, kteří studují na gymnáziu a umí česky lépe než vietnamsky. Díky této pomoci se paní Jana nemusí obracet na pomoc tlumočnicka. Paní Jana se česky domluví i na úřadech, kde vyřizuje záležitosti za celou rodinu. K českým úřadům navíc dodává, že v případě nouze jí poradí sami úředníci, a proto nepovažuje vyřizování úředních záležitostí za komplikované.

PK: A víte, kam máte třeba jít na úřad? Co tam dělat? Nebo je to třeba těžký?

Jana: Hm (.), ne, není, oni tady pomáhají.

Snadné je podle paní Jany i nalezení lékaře. Říká, že má svého doktora, kterého našla bez problémů.

Dalším tématem rozhovoru bylo bydlení. Paní Jana uvedla, že bydlí se svou rodinou (manželem a dvěma syny) v pronajatém bytě. Najít bydlení je prý velmi jednoduchá záležitost. S tím souhlasila i jedna vietnamská dívka, která rozhovoru přihlížela, když vypověděla:

To umí i její mamka, i když neumí česky. To může zvládnout prostě, stačí se nějak rukama, nohama dohodnout, peníze dát a je to. No a usmlouvat to a máte to.

S hledáním bydlení paní Janě nikdo nepomáhal. Říká ale, že má mnoho kamarádů, a to i těch českých, které poznala díky práci. S českými přáteli se však pravidelně neschází, spíše se náhodně potkávají. Naproti tomu s vietnamskými kamarády z Turnova se vidí pravidelně. Paní Jana vypověděla, že v Turnově existuje vietnamský spolek, který pořádá nejrůznější akce, na nichž se sejdou všichni členové vietnamské komunity města Turnova. Tento spolek někdy uspořádá i výlet pro všechny Vietnamce. Paní Jana uvedla jako příklad společný výlet do Vídně.

Kromě občasných výletů a společných akcí s jinými Vietnamci nemá paní Jana žádné koníčky. Říká, že má velmi málo volného času, pokud už jí nějaký zbývá, pak ho většinou tráví doma s rodinou, například společným učením.

Jana: Když je čas, tak učíme se spolu doma.

Společenskou zábavu paní Jana nevyhledává vůbec. Uvádí, že nechodí do kina či do divadla, ani na koncerty apod. Rodina má sice televizi s českými i vietnamskými kanály, avšak ani na její sledování obvykle nezbývá čas.

PK: A máte třeba televizi?

Jana: Máme, ale taky nekoukáme moc, nepodíváme se. To máme na vietnamský satelit, vietnamský televize.

Paní Jana cíleně nevyhledává informace o České republice. Říká, že je-li to třeba, pak se dají různé praktické věci pro život v ČR dohledat v tisku psaném vietnamsky. Tyto žurnály podle slov paní Jany kupují Vietnamci například v pražských Holešovicích, kde je velká tržnice.

Paní Jana vypověděla, že před 20 lety byl rozdíl mezi Českou republikou a Vietnamem markantní, neboť Vietnam byl mnohem chudší zemí. V současnosti se prý ale tato diferencovanost podle respondentky téměř neprojevuje.

Jana: No, dřív to byl rozdíl hodně, ale teď to je stejný.

PK: Skoro stejný? Aha! A dřív, co vám přišlo třeba jiné?

Jana: No, tam bylo (.) chudější. Takový chudý (.)

PK: Chudší (.)

Jana: Ano, ale teď už je to skoro stejný. Stejný.

Rozhovor se týkal také názorů Čechů na Vietnamce. Paní Jana uvedla, že si podle ní Češi myslí, že jsou Vietnamci jednak hodně pracovití, jednak velmi uzavření v rámci své komunity. Zároveň je paní Jana přesvědčena, že tyto dvě vlastnosti jsou pro Vietnamce žijící v České republice skutečně příznačné.

Paní Jana z českých svátků slaví Vánoce, Velikonoce a Nový rok. Společně se všemi Vietnamci pak slaví den dětí, který se koná na rozdíl od českého dne dětí na podzim.

V rozhovoru zazněla také otázka zjišťující, zda paní Jana létá na návštěvy do Vietnamu. Ta sice uvedla, že ano, ale velmi zřídka, neboť se jedná o drahý podnik. Frekvence návštěv rodné země tak v případě paní Jany závisí na její aktuální finanční situaci. Peníze jsou vlastně to, co paní Janu do České republiky přivedlo a co jí zde drží. Někdy v budoucnu by se chtěla do Vietnamu vrátit, což je však prý závislé zejména na financích. Pro respondentku je tedy klíčové, aby se vrátila s potřebným množstvím peněz.

3.6.2.4. Respondent číslo 4

Pan Milan je starý 33 let, v České republice je od roku 2007, kdy se přistěhoval za účelem podnikání. Respondent má základní vzdělání z Vietnamu. Pan Milan pracuje na živnostenský list jako prodavač potravin, přičemž zaměstnává jednoho vietnamského kamaráda a také jednu českou paní v důchodovém věku.

Rozhovor se uskutečnil v prodejně pana Milana, kde byl v poledních hodinách relativně klid pro nahrávání. Mluvčí uvedl, že jeho znalost češtiny je spíše průměrná, avšak během rozhovoru se ukázalo, že pan Milan ovládá češtinu na velmi solidní úrovni.

Pan Milan se začal učit česky několik měsíců po svém příjezdu do České republiky, neboť se domníval, že jazyk bude klíčový nejen pro práci prodavače, ale pro život v cizí zemi celkově. Právě respondentovo zaměstnání určuje, že hovoří česky každý den. Sám totiž udává, že jeho obchod je otevřený od pondělí až do neděle. Pan Milan vypověděl, že je český jazyk velmi náročný na učení, proto chodil asi rok na kurz češtiny. Dále respondentovi pomáhali s učením známí.

Milan: Tady v práci mluvím česky každý den, tady otevřeno od pondělí do neděle, to je pořád. Dřív ale nemluvil jsem tak dobrý, musel jsem jít do školy. Učil se mm (.) myslím asi rok. Taky kamarádi a lidi další mi pomáhali hodně, to je dobrý. Já myslím, že česky učit se pro Vietnamce je těžký moc. Je to jiný, my nemáme tamto nooo (.) to pád!

Nyní prý pan Milan zvládá veškerou komunikaci v českém jazyce sám. To znamená, že se domluví nejen běžně v obchodech či na ulici, ale také na úřadech apod.

Na počátku respondentova pobytu v České republice mu však pomáhali s problémy známí, v krajním případě pak zástupce vietnamské komunity v Turnově. Zástupce Vietnamců v Turnově pomohl panu Milanovi při první návštěvě na cizinecké policii. Dnes pan Milan žádné pomoci nevyužívá, sám říká, že to ani není potřeba, neboť mu vždy pomohou pracovníci na příslušném místě. Podobně jako jiní respondenti i pan Milan uvádí, že na úřadech jsou zaměstnanci velmi ochotní a snaží se vždy poradit.

Respondent si po udělení trvalého pobytu našel svého lékaře, ke kterému chodí, je-li to potřeba. Domnívá se, že české zdravotnictví je na velmi dobré úrovni. Navíc je podle pana Milana značně otevřené, neboť si každý může najít nějakého doktora, kdokoliv může jít kdykoliv do nemocnice.

PK: Jasně. A máte nějaké zkušenosti s českým zdravotnictvím?

Milan: Zdravotnictví? Jo. Já mám můj doktor vlastní. Jdu k doktorovi, když jsem nemocný.

PK: Jak jste našel doktora?

Milan: No já měl trvalý pobyt. Tak jsem chtěl mít doktora. Tam blízko bytu mám jeden. Šel tam a ptal se, on říká dobrý, místo mám. Tak to bylo.

PK: Myslíte, že je to lehký, najít si doktora?

Milan: Jo. Já myslím, že to je dobrý. Tady lidi jdou, maj doktora, pak jdou ke svůj doktorovi, když jako nemocný sou. Nebo i ty nemocnice tady sou moc dobrý, lidi tam jdou, když potřebují, to je moc lehký.

Mluvčí uvedl, že bydlí v pronajatém bytě se svou sestrou a s vietnamským kamarádem. Bydlení si skupinka vybírala podle lokace – v centru, odkud to mají všichni blízko do práce. Sehnat byt pomohli panu Milanovi vietnamští známí, kteří už v centru bydleli. Respondent uvedl, že najít bydlení není těžké, pouze bylo komplikovanější hledání v centru města, kde byly byty často staré a málo prostorné.

Milan: No byt hledal já a sestra moje, taky nějaký lidi další pomohli.

PK: Aha. Kamarádi?

Milan: No, to trochu kamarádi, ale neznal já je moc.

PK: Aha, známí. Jsou taky z Vietnamu.

Milan: Ano, známí. Jsou taky z Vietnamu no.

PK: Bylo těžké najít byt?

Milan: Ne, já myslím, že to není těžké. Ale trochu těžké najít velký byt tady v centru. Byl jen starý, nový málo.

Pan Milan řekl, že každý rok létá do Vietnamu. Letenku si najde sám na internetu, ale je to prý velmi nákladné. Navíc s sebou vozí dárky a snaží se přivést také peníze pro rodinu. Respondent zatím neví, zda by se někdy v budoucnu chtěl vrátit do své rodné země na stálo. Údajně je příliš brzy na to, aby nad návratem přemýšlel, neboť musí nejprve vydělat mnoho peněz.

Do rozhovoru byly začleněny také otázky na volný čas. Pan Milan uvedl, že nemá téměř žádný volný čas, protože je stále v práci. Musí se starat nejen o prodej, ale také o zásobování. Pokud se panu Milanovi naskytne možnost, pak volný čas věnuje společnému jídlu s vietnamskými kamarády. Respondent obvykle netráví volný čas v zařízeních, jako je divadlo, kino, sportoviště apod.

Milan: Moc volno nemám, pořád musím tady v obchodě dělat práci. Prodávat, objednávat, taky jet někdy pro zboží autem. Moc času v práci.

PK: A když máte někdy čas?

Milan: No, moc ne ((smích)). Když ale někdy trochu čas mám, já rád jím s kamarády, večere společná, hodně mluvíme vietnamsky.

PK: = Aha, jídlo s vietnamskými kamarády?

Milan: Ano, vietnamskými kamarády, taky vietnamský jídlo děláme, jíme.

K rozdílům mezi vietnamskou a českou kulturou pan Milan říká, že jsou velmi výrazné. Vietnamci prý mají mnohem méně volného času, více pracují. Podle pana Milana se lidé v české kultuře více baví. Respondent dodává, že zřejmě i proto je v České republice mnohem více kin, divadel apod. Mluví si také myslí, že si Češi mnohdy pletou vietnamskou kulturu s čínskou. Navíc je pan Milan toho názoru, že čeští

lidé Vietnam a jeho kulturu příliš neznají. Respondent dále vypověděl, že se mu z české kultury líbí Vánoce, které slaví s dalšími Vietnamci, s nimiž si vzájemně dává dárky.

Rozhovor zkoumal také společenské vztahy. Pan Milan má podle svého mínění pouze málo přátel mezi Čechy. Nejčastěji se s těmito kamarády poznal prostřednictvím své sestry, případně v obchodě. S českými kamarády se však pan Milan pravidelně neschází. Pravdou ale je, že by respondent chtěl navázat více přátelských kontaktů s Čechy. V tom mu však brání málo času. Mluvčí uvedl, že nikdy neměl žádné problémy s Čechy, ani se k němu většinová populace nikdy nechovala zvláštním způsobem. Pan Milan je stále v kontaktu s kamarády, kteří žijí ve Vietnamu. K tomu používá počítač, což je prý nejjednodušší způsob, jak komunikovat s lidmi z Vietnamu. Obdobně jako jiní respondenti má i pan Milan vietnamské přátele v Turnově. S nimi se běžně schází. Mluvčí se spolu s dalšími Vietnamci z turnovské komunity účastní například každoročního turnaje ve fotbale.

Milan: No já volám na internetu kamarádi. To je moc dobrý, máš skype třeba, zmáčkneš volat a tam pak je kamarád ve Vietnamu.

PK: Aha, a máte nějaké vietnamské kamarády tady?

Milan: Jo, tady je hodně Vietnamců, tak mi se známe asi všichni a kamarádíme, to jo.

PK: Scházíte se pravidelně?

Milan: To tak je různý, někdy prostě domluvíme něco, (.) třeba loni já byl na fotbale, hráli jsme turnaj takový. Taky třeba potkáš kamaráda. Nebo jdeš na návštěvu do jeho obchodě.

Pan Milan řekl, že se v Turnově cítí docela dobře, neboť zde žije se svou sestrou a má již mnoho přátel. Přesto se však nedokáže s tímto místem ztotožnit jako se svým pravým domovem. Dále respondent uvádí, že je spokojen s trvalým pobytem, o české občanství by momentálně neusiloval.

3.6.2.5. Respondent číslo 5

Paní Diana žije v České republice již 5 let. Je jí 40, má středoškolské vzdělání z Vietnamu. Do České republiky přijela za prací. Paní Diana pracuje na živnostenský list

jako prodavačka textilního zboží v kamenném obchodě. Spolu s manželem mají v Turnově ještě jeden obchod, v němž zaměstnávají české lidi.

Nahrávka byla pořízena v obchodě, kde respondentka prodává, neboť jindy neměla na rozhovor čas. Paní Diana udala, že má průměrnou znalost češtiny, proto probíhal rozhovor bez obtíží.

Paní Diana se začala učit češtinu bezprostředně po svém příjezdu. Její motivací bylo, aby mohla bezproblémově komunikovat se zákazníky a mluvit občas česky i se svým synem, který se naučil jazyk velmi rychle. Právě kvůli práci a využívání češtiny v domácím prostředí hovoří respondentka česky denně. Většinou se paní Diana učila z běžné komunikace přímo v práci, případně jí pomáhal syn. Nenechala si žádný jazykový kurz, ani nepoužívala učebnice. Občas se paní Diana snažila porozumět některým slovům, nápisům, později článkům na internetu nebo v novinách.

Diana: Já začala se učit hned, co já tady byla. Chtěla mluvit s lidmi v obchodě a taky hmm (.) se synem, on mluví moc dobře česky, naučil se rychle.

Já: A jak jste se učila? Chodila jste do kurzu?

Diana: Ne, to ne. Kurz ne. Učila jsem normálně tady v práci. Já poslouchala hodně lidí a mluvila trochu a naučila se. Taky syn někdy pomáhal to hmm (.) učit se.

Já: Aha a nepoužívala jste nějakou knihu? Učebnici?

Diana: Ne.

Já: Ani ze začátku ne?

Diana: = Aaaa, já dřív chtěla číst nápis třeba. Že třeba v neděli zavřeno. Chtěla jsem rozumět, co znamená v neděli zavřeno. Pak když já líp rozuměla, tak zase chtěla jsem číst jako zprávy na internetu, a taky hmmm (.) někdy v novinech, novinách.

Respondentka uvádí, že již nemá žádné větší obtíže s českým jazykem. Domluví se všude, tedy jak při běžné komunikaci, tak i na úřadech, cizinecké policii atd. Paní Diana nikdy v minulosti nevyužívala služeb tlumočníka či překladatele. Z počátku jí pomáhali, bylo-li to nutné, přátelé nebo někdo z rodiny (manžel, syn).

Paní Diana bydlí se svou rodinou v pronajatém bytě v centru města, odkud to má blízko do svých prodejen. Bydlení obstaral její manžel a ona neví žádné podrobnosti o tom, jak hledání a následná domluva probíhaly.

Respondentka řekla, že do Vietnamu létá jednou za několik let, tedy nepravidelně. Hlavním důvodem tak řídkých návštěv je cena letenek, kdy celkové náklady za celou rodinu jdou do desítek tisíc korun. Paní Diana přiznala, že by rodina mohla létat častěji za svými příbuznými do Vietnamu, ale s manželem se snaží ušetřit co nejvíce financí pro budoucnost. Mluvčí vypověděla, že by se za několik let chtěla vrátit do své původní země, ale jen s dostatečným peněžním obnosem.

Diana: Ano, do Vietnamu letíme celá rodina někdy, ale málo, to je moc drahý.

PK: Takže nelétáte každý rok?

Diana: Ne, letíme tam za 2 nebo (.) 3 roky. Ono to je pro rodinu moc drahý, to je taky sto tisíc korun zpáteční.

PK: To je těžké ušetřit.

Diana: Jo, je těžký no. Mm (.) myslím, že my ušetříme dobře s manželem moje, můžeme letět, když chceme, možná třeba každý rok. No, ale, no. My šetříme pořád, tak neletíme každý rok.

Paní Diana nemá žádné zkušenosti s českým zdravotnictvím, avšak ví, kde v případě nemoci hledat pomoc. S úřady prý problém nemá. Mohlo by sice být méně formulářů a papírování, ale zatím vše zvládá.

Svůj volný čas tráví paní Diana nejčastěji s rodinou. Pokud je čas, sejde se celá rodina ke společné večeři, kterou respondentka sama připravuje. Mluvčí říká, že ji vaření baví, ale obvykle připravuje vietnamská jídla. Českou stravu vaří pouze sporadicky, protože je těžká. Dále paní Diana chodí ráda na procházky a sleduje televizi – české programy nebo vietnamský satelit. Párkrát byla dokonce v kině. Pokud si zajde na promítání, pak to bývá na doporučení českých přátel, kteří kino navštěvují častěji.

Diana: Hmm (.) no když není práce, tak já ráda vařím pro rodinu, a potom my se sejdeme na večeři všichni, povídáme, co nového bylo a všechno.

PK: Jaká vaříte jídla? Něco českého?

Diana: No, hm, český to moc není, ono je to moc takový no, hmm (.) těžký jako, pak někdy špatně je, bolí břicho.

PK: Takže spíš vietnamská jídla?

Diana: Jo, hlavně ty vietnamský.

PK: A co ještě děláte, když máte volný čas?

Diana: Já taky mám ráda ty, no, procházky, tady moc pěkná příroda je. Jo no a televize taky. Koukám na televizi, tam slyším mluvit česky.

PK: A chodíte třeba do divadla nebo něco?

Diana: Ne, divadlo ne. Mm (.) ale kino jo. Někdy kamarádka řekne, že je film dobrý, tak pak jdu. To je večer, nemám práci, no, můžu tam jít, že jo.

Paní Diana říká, že má dostatečné informace o životě v České republice. Hlavním zdrojem jsou televize a známí, kterých se může na cokoliv zeptat, potřebuje-li něco vědět.

Kamarádů má respondentka dostatek jak českých, tak i vietnamských. Paní Diana uvedla, že navazuje dobře známosti. S Čechy nikdy neměla problémy. Navíc si občas telefonuje s někým z Vietnamu prostřednictvím internetu. Vietnamští přátelé ji navštěvují přímo v práci, někdy spolu jdou na procházku. Také slaví s ostatními členy vietnamské komunity v Turnově některé svátky. Rodina paní Diany slaví Vánoce nebo den matek. Na české kultuře se respondentce líbí, že se lidé často scházejí, například na oslavu narozenin. Paní Diana uvedla, že se jí ale v Čechách nelíbí, že si děti často neváží svých rodičů a že někteří rodiče nepodporují své děti ve studiu apod. To je podle ní také jedním z největších rozdílů mezi Čechy a Vietnamci.

Diana: Hm (.), to je těžký no. Mm (.), myslím, že tady děti málo mají vztah k rodičům. Jako, no (.) víc je vážit, hm, vážit si rodiče. U nás víc děti si váží táty a mámy, jo. Taky u nás víc rodiče to, podpořiva- podpora, no víc dají pomoc dětem, podporují. Tady někdy nevidím to. Rodiče někdy řeknou tady, no, jdi pracovat, proč jít do školy studovat. To je špatný, Vietnamci naopak to dělaj.

Paní Diana se chystá přeměnit svůj pobyt z dlouhodobého na trvalý, neboť je v České republice již minimální požadovanou dobu a má dobré jazykové znalosti. Má tedy veškeré předpoklady pro splnění zkoušky na úrovni A1. Trvalý pobyt by mluvčí ráda získala, aby jí odpadly některé starosti, například s pojištěním, na které teď musí vynakládat mnoho prostředků. O českém občanství však paní Diana neuvažuje, a to ani do budoucna. Respondentka přiznává, že jejím pravým domovem je stále Vietnam, kam se vždy ráda vrací.

Rozhovor uzavírala otázka zjišťující, jak si paní Diana myslí, že se na Vietnamce v Turnově dívá většinová společnost, co si Češi o vietnamské komunitě myslí. Respondentka se domnívá, že Češi považují Vietnamce za velmi pracovité a ochotné. Dodává, že si Češi možná myslí, že jsou Vietnamci bohatí, protože mají obchody a byty v centru. Už si prý ale neuvědomují, kolik peněz je některé věci stojí.

Paní Diana si ale nemyslí, že by většinové společnosti přítomnost Vietnamců zásadním způsobem vadila.

Diana: Ech, myslím (...) no hm (.) asi Češi myslí, že jsme jako pracovití hodně a taky hodně milí, když jako třeba prodáváme, tak pomůžeme se vším a tak. Jo, taky oni vidí, že ty obchody jak máme, no, to je v centru. Byt vlastně taky. Oni možná myslí, že máme moc peněz. Oni neví, to že, no, my taky platit musíme moc peněz všude. Bydlení a pronájem obchod stojí taky a tak všechno no.

PK: Aha, a myslíte, že jim vadí, že tady jste?

Diana: Ne, to asi teď ne. Možná dřív, nevím, ale teď asi ne.

3.6.2.6. Respondent číslo 6

Posledním mluvčím je pan Vilém, který je starý 45 let. Na území České republiky pobývá již 4 roky. Žije zde na dlouhodobý pobyt, je prodávčem v potravinách. Obdobně jako téměř všichni ostatní respondenti i pan Vilém pracuje na živnostenský list. V obchodě pana Viléma pracuje také jeho manželka. Respondent má základní vzdělání. Důvodem jeho příchodu do České republiky byla zejména bezpečnost a vnitřní klid.

Rozhovor byl pořízen ve skladu potravin pana Viléma. Mluvčí označil svou znalost češtiny jako malou, což se však ukázalo jako silně podhodnocené (jak ostatně u Vietnamců bývá zvykem), neboť respondent rozuměl a hovořil bez větších obtíží. Pan Vilém neabsolvoval žádný jazykový kurz. Češtinu se začal učit ihned po svém příjezdu do České republiky, a to zejména z běžné mluvy. Navíc mu občas pomohli známí a příbuzní – především dcera se synem, kteří umí česky výborně.

Vilém: Jo, tak já učil česky hned. Přijel jsem a hned česky, slyšel jsem, trochu začal mluvit. To hlavně bylo v obchodě můj. Tak jako co slyším všude, tak se učil.

PK: Chodil jste na nějaký kurz českého jazyka?

Vilém: Ne, není čas na kurz. Víím, tady je kurz a byl dřív už, ale není čas no. Hm (.) no já když potřebuju tak jako pomoct, noo (.), to mně syn a dcera pomůžou a tady lidi jako kamarád, co jde do obchodě můj.

PK: Aha, aha. Syn a dcera umí dobře česky?

Vilém: Ano. Oni se učili rychle česky, tak chodí do školy taky a potřebujou mluvit česky no. Umí moc dobře český. Pomůžou mně a manželke taky.

Na počátcích svého pobytu v České republice využil pan Vilém i služeb placeného tlumočníka, aby se domluvil na cizinecké policii. Dnes už se respondent domluví bez obtíží sám, a to i na policii či v jakékoliv jiné instituci. Mluví ale přiznává, že mu český jazyk dělá stále problémy, což je prý zapříčiněno velkou odlišností od vietnamštiny. Pana Viléma nejvíce trápí pádové koncovky. Respondent používá češtinu každý den, mluví jí nejen v práci, ale mnohdy také doma se svými dětmi.

Vilém: Tak mluvím český všude teď, rozumím všude. Ale učit se český těžký pro Vietnamce. U nás není pády, to je moc těžký pro Vietnamce. Taky slova jinak jsou někdy. U nás je auto červené, český je červené auto, to je opakně.

PK: Ano, český jazyk je těžký pro Vietnamce, já víím. A jak často mluvíte česky?

Vilém: Mm (.) jak často, mm (.) každý den mluvím český jazyk. Mluvím tady v obchodě. Někdy taky doma s děti, oni mluví český dobře. Doma vždycky říkáme dobrou chuť, taky dobrou noc.

Pan Vilém bydlí se svou rodinou v pronajatém bytě, který je situován ve stejném domě, kde se nachází i respondentův obchod. Byt mu společně s prostory pro prodej potravin nabídl k užívání vietnamský kamarád. Mluví uvedl, že pracuje každý den od rána až do večera včetně víkendů, neboť provozuje večerku. Z toho důvodu je pro něj velmi výhodné, že má bydlení hned u práce.

Respondent vypověděl, že létá do Vietnamu nepravidelně, avšak snaží se, aby to bylo co nejčastěji. Obvykle je ale problémem časová vytíženost. Finance pro pana Viléma nehrají až takovou roli. Údajně si cestu může dovolit, protože dokáže dobře ušetřit. Někdy v budoucnu by se rád do Vietnamu vrátil natrvalo, ale říká, že to bude záležet hlavně na rodině, protože si myslí, že děti už budou chtít zůstat v České republice.

Mluvčí nemá žádný volný čas, neboť je téměř stále v práci (pracovní doba jeho obchodu je od 6 do 20 hodin, přičemž před rokem to bylo dokonce od 5 do 21 hodin). Jedinou volnočasovou činností po práci je sledování televize. Pan Vilém sleduje jak vietnamské kanály, tak i české. Ovšem převažuje vietnamský satelit.

Vilém: Není čas, já pořád v práci jsem. Taky sobota, neděle práce, pak moc čas už není. Hm (.) po práci možná televize, ale málo, taky není čas.

Já: Koukáte na českou televizi?

Vilém: No to taky českou, ale víc vietnamský, mám doma to (.) satelit.

Informace o České republice shání pan Vilém zejména z vietnamských zdrojů, kterými jsou například noviny, které lze zakoupit na pražských tržnicích. Někdy se také na potřebnou informaci zeptá kamarádů.

Pan Vilém se domnívá, že rozdíly mezi českou a vietnamskou kulturou jsou velmi markantní, protože každá ze zemí leží v jiné části světa. Ve Vietnamu se projevuje asijská kultura, buddhismus, větší vzájemná úcta apod. V Čechách je naproti tomu zřetelnější vliv západního světa. Respondent si například myslí, že lidé jsou v České republice agresivnější. Mluvčímu se v Čechách líbí relativní svoboda občanů, kdy si lidé mohou dělat, co sami chtějí. Pan Vilém uvedl, že s rodinou slaví české Vánoce, děti pak někdy chodí na velikonoční koledu.

Pan Vilém má mnoho vietnamských i českých kamarádů. Kvůli velké pracovní vytíženosti ale není čas na pravidelné schůzky. Někteří přátelé však chodí do večerky za panem Vilémem, kde si mohou vypít pivo. Právě obchod je podle respondenta zdrojem jeho českých kamarádů. S Vietnamci se zná skrze spolek Sdružení Vietnamců v Turnově. Respondent se účastní společných oslav vietnamské komunity. Nadto je mluvčí stále v kontaktu s některými přáteli, kteří žijí ve Vietnamu. Pan Vilém však nemá dostatek času, aby mohl těmto kamarádům pravidelně volat.

Pan Vilém řekl, že se zde cítí jako doma, neboť žije s manželkou a dětmi. Navíc zde má mnoho přátel. Rád by se však někdy v budoucnu vrátil do své rodné země. Mluvčí se ale obává, že jeho děti budou mít pevnější pouto s Českou republikou, a proto budou chtít zůstat zde.

Dále respondent vypověděl, že se pokusí o získání trvalého pobytu, jakmile to bude možné. Pan Vilém totiž vidí v tomto typu pobytu značné výhody. Odpovědi na otázku, zda by rád získal také české občanství, se mluvčí vyhýbal. Pan Vilém se touto otázkou nechtěl zabývat, protože je prý neaktuální.

Rozhovor uzavíral názor pana Viléma na to, co si asi myslí Češi o Vietnamcích, kteří zde žijí. Respondent řekl, že se většinová společnost možná domnívá, že na území České republiky žije velké množství Vietnamců. Mluvčí poznamenal, že v Turnově je Vietnamců více, ale na jiných místech země tomu tak není. Pan Vilém také uvedl názor, že si Češi myslí, že jsou Vietnamci velmi pracovití, a proto se jich trochu bojí. Respondent má navíc vlastní zkušenosti s tím, že se mnoho Čechů domnívá, že Vietnamci neumí vůbec česky, nebo hovoří velmi špatně. To si podle slov pana Viléma myslela například paní učitelka ve škole, kam chodí jeho děti. Také se s tím setkává u zákazníků ve svém obchodě.

Vilém: Taky myslím to, že oni jako mm (.) oni hodně myslí o Vietnamcech, hm (.) jako špatně že mluví český. Oni třeba někdy v obchodě tady kupují a myslí, no, myslí, že to já neumím český. Taky tam děti ve škole jak tam mají ten člověk, hm (.) jak se říká, učitel, paní učitel- hm ka, paní učitelka, dřív ona myslela, že neumím český a nic. Tak ale není pravda, že jo.

3.7. Analýza

Následující kapitola je shrnutím případových studií. Je rozdělena na několik částí, které odpovídají jednotlivých složkám integrace, tak jak bylo uvedeno v kapitole *Složky integrace*. U každé z dimenzí je shrnující tabulka, která má zajistit lepší přehlednost dosažených výsledků.

3.7.1. Strukturální dimenze

Do této dimenze patří položky: *trh práce, příjmy a spotřeba, vzdělání a kvalifikace, bydlení, dostupnost sociálních služeb, úřady, bytový status*.

Výše jmenované části strukturální dimenze shrnuje *Tabulka 2*. Některé části, například *zaměstnání* nebo *typ pobytu*, jsou uvedeny již v základním přehledu v *Tabulce 1*.

Mluvčí	Trh práce	Příjmy a spotřeba		Bydlení				
	Podnikání na ŽL	Vozí peníze do Vietnamu	Létá do Vietnamu	Typ bydlení	Soukromé / pronajaté	S kým	Výběr podle	Problém najít bydlení
(1) Jiří	ano		jednou za 2 až 3 roky	rodinný dům	soukromé	rodina	blízkost práce	ano (u podnájmů)
(2) Josef	ne	ano	každý rok	ubytovna	pronajaté	spolubydělící	nabídl zaměstnavatel	
(3) Jana	ano		nepravidelně, závisí na penězích	byt	pronajaté	rodina	blízkost práce	ne
(4) Milan	ano	ano	každý rok	byt	pronajaté	sestra, kamarád	blízkost práce; centrum	ne
(5) Diana	ano		jednou za několik let	byt	pronajaté	rodina	blízkost práce	
(6) Vilém	ano		nepravidelně	byt	pronajaté	rodina	blízkost práce	

Tabulka 2: shrnutí výsledků u strukturální dimenze integrace

Jak vidno, všichni mluvčí až na jednu výjimku podnikají na živnostenský list. To odpovídá obecně platné charakteristice Vietnamců žijících na území České republiky.

V položce *příjmy a spotřeba* se otázkou, zda mluvčí létá do Vietnamu a jak často tam jezdí, nepřímo zjišťovalo, jaké jsou finanční možnosti jednotlivých respondentů. Cesta je velmi nákladná, a tak je potřeba počítat s velkými úsporami, aby mohla být realizována. Každý rok tyto vysoké výdaje vynaloží 2 dotázaní. Zbývající mluvčí létají do Vietnamu nepravidelně, případně odpovídali jednou za několik let. Část *příjmy a spotřeby* je velmi komplikovaná, neboť je nesnadné získat od respondentů údaje o jejich finanční situaci. Dva respondenti však přiznali, že vozí peníze i do své rodné země.

Významnou složkou strukturální dimenze je pak bydlení. Čtyři respondenti bydlí v pronajatém bytě, jeden člověk má svůj vlastní dům a poslední dotázaný žije

na ubytovně, kde mu pokoj pronajal zaměstnavatel. Čtyři mluvčí bydlí se svou rodinou, pan Josef sdílí pokoj na ubytovně se spolubydlícím a Milan žije v bytě společně se svou sestrou a s kamarádem. Kromě pana Josefa, kterému příbytek vybrala firma, si všichni dotázaní zvolili bydlení v blízkosti své práce. Paní Jana a pan Milan uvedli, že sehnat bydlení v Turnově není problém, naopak pan Jiří si myslí, že s hledáním bytu od pronajímatele jsou potíže.

Strukturální dimenzi reprezentuje výzkumná otázka, která zjišťuje: *Jaký je důvod příchodu a následného pobytu Vietnamců na území České republiky?*

Důvody jednotlivých mluvčích jsou pro větší přehlednost uvedeny v následující tabulce.

Mluvčí	Důvod příchodu a pobytu na území České republiky
(1) Jiří	Práce a lepší možnost výdělku.
(2) Josef	Práce, finance.
(3) Jana	Za manželem, za penězi.
(4) Milan	Podnikání.
(5) Diana	Práce.
(6) Vilém	Bezpečnost, vnitřní klid.

Tabulka 3: důvod příchodu do České republiky

Je zřetelné, že nejčastěji přijíždějí Vietnamci do České republiky za účelem práce, podnikání. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, právě Vietnamci přijíždějící za výdělkem žijí mnohdy v provizoriu, které pramení z naděje na rychlé zbohatnutí a brzký návrat do rodné země. Proto většina takových Vietnamců nemá motivaci naplno se integrovat v hostitelské zemi.

3.7.2. Kulturní dimenze

Kulturní dimenzi tvořily při nahrávání 4 podsložky, jimiž jsou: *znalost českého jazyka, volnočasové aktivity, informovanost o životě ve společnosti a kultura.*

Shrnutí některých nejvýznamnějších údajů je uvedeno v *Tabulce 4.*

Mluvčí	Znalost českého jazyka				Volnočasové aktivity		Kultura
	Jak dlouho se učí česky	Kdo pomohl s jazykem	Kurz čj	Jak často mluví česky	Má volný čas	Jak tráví volný čas	
(1) Jiří	47 let (s pauzou 17 let)	knihy z knihovny	ano	denně	velmi málo	televize	
(2) Josef	3 roky	internet, slovník, individuální doučování	ano	obvykle denně	ano	jde s kamarády na pivo	v ČR větší čistota, uklizenější, ve VN vše špinavější
(3) Jana	22 let	kniha, internet	ano	denně mimo víkendy	velmi málo	s rodinou – společné učení	rozdíly se nyní téměř neprojevují
(4) Milan	7 let	známí	ano	denně	velmi málo	společné jídlo s kamarády	v ČR více zábavy, volného času; ve VN více práce
(5) Diana	5 let	syn (ale zejména samoučení)	ne	denně	ano	s rodinou (společná večeře); procházky; televize	v ČR neúcta dětí k rodičům, malá podpora dětí od rodičů; V ve VN naopak
(6) Vilém	4 roky	známí, příbuzní, samoučení	ne	denně	ne	je-li kdy, pak televize	ve VN větší vzájemná úcta, vliv buddhismu; v ČR lidé agresivnější, ale také svobodnější

Tabulka 4: shrnutí výsledků u kulturní dimenze integrace

Zcela zásadní položkou kulturní dimenze je znalost českého jazyka. Problematiku jazyka řeší výzkumná otázka reprezentující kulturní dimenzi. Tato otázka zní: *Jaký mají Vietnamci vztah k českému jazyku (jak dlouho se ho učí, jak často mluví česky, jak moc je pro ně čeština důležitá)?*

Důležitost jazyka reflektuje frekvence používání. Význam jazyka je tedy pro respondenty velký, neboť většina mluvčích hovoří česky každý den. Téměř všichni respondenti se učí český jazyk od počátku svého pobytu v České republice. Výjimkou je pouze pan Josef, který se začal učit až po dvou letech pobývání na území České republiky. Čtyři respondenti navštěvovali jazykový kurz, pouze pan Vilém a paní Diana této možnosti nikdy nevyužili. Každému z dotázaných v minulosti někdo nebo něco pomáhalo při učení českému jazyku. Zdůrazněme však, že pan Vilém s paní Dianou se velmi intenzivně spoléhali zejména na své vlastní samoučení českému jazyku z běžné komunikace.

Další oblastí kulturní dimenze jsou volnočasové aktivity. Všichni respondenti zdůraznili, že jsou pracovními velmi vytížení, a proto je jejich volný čas omezený. Čtyři respondenti uvedli, že nemají žádný volný čas, případně je ho velmi málo. Tito dotázaní, pokud mohou, koukají na televizi nebo tráví čas s rodinou, přáteli. Pan Josef má volný čas, který vyplňuje obvykle pitím piva s přáteli. Paní Diana také vypověděla, že disponuje volným časem. Ten nejčastěji tráví s rodinou, chodí na procházky nebo se dívá na televizi.

Nedostatek volného času a zájmů koreluje s důvodem příchodu Vietnamců do České republiky, kterým je – jak bylo uvedeno ve strukturální dimenzi – práce. Většina Vietnamců tedy tráví nejvíce času v zaměstnání, neboť právě vydělávání peněz je sem přivedlo.

Do kulturní dimenze integrace se řadí také rozdílnost vietnamské a české kultury. V této otázce se objevily velmi odlišné odpovědi. Paní Jana uvedla, že v současnosti jsou kulturní rozdíly mezi oběma zeměmi minimální. Pan Vilém řekl, že ve Vietnamu jsou lidé uctivější, zatímco v České republice agresivnější. Tento mluvčí si také myslí, že jsou lidé v Čechách svobodnější. Paní Diana komentovala také úctu, respektive její nedostatek u českých dětí vůči svým rodičům. Pan Milan si povšiml zejména více volného času na české straně a naopak více práce na straně vietnamské. Podle pana Josefa je Česká republika čistší a celkově v lepším stavu než Vietnam.

3.7.3. Interaktivní dimenze

Interaktivní složka integrace se skládá ze dvou podokruhů, jimiž jsou: *společenské vztahy, spolky a sdružení*.

Přehled nejvýznamnějších odpovědí týkajících se této dimenze je uveden v *Tabulce 5*.

Mluvčí	Společenské vztahy				Spolky a sdružení Účastní se akcí vietnamského sdružení v Turnově
	Čeští přátelé	Odkud se znají	Kontakt s kamarády ve Vietnamu	Kamarádís jinými Vietnamci v Turnově	
(1) Jiří	ano	z práce ve fabrice	ano	ano	ano
(2) Josef	ano	práce, hospoda	ano	ano	
(3) Jana	ano	práce	ano	ano	ano
(4) Milan	ano (málo)	práce, od sestry	ano	ano	ano
(5) Diana	ano		ano	ano	ano
(6) Vilém	ano	z práce ve večerce	ano	ano	ano

Tabulka 5: shrnutí výsledků u interaktivní dimenze integrace

Tato dimenze je vymezena výzkumnou otázkou: *Jaké jsou společenské vazby Vietnamců v Turnově?*

Všichni respondenti navázali vztahy jak s většinou populací, tak s jinými členy vietnamské komunity v Turnově. Taktéž všichni mluvčí stále udržují kontakty s kamarády, kteří žijí ve Vietnamu. Pouze paní Diana nevyověděla, odkud české kamarády zná, ostatní respondenti se s českými přáteli seznámili především v práci. Respondenti se účastní společných akcí, jež pořádá Spolek vietnamských občanů v Turnově. Pouze od pana Josefa nemáme odpověď na tuto otázku.

Je zřejmé, že dotázaní Vietnamci se zapojují do české společnosti, ale zároveň udržují pevný vztahový systém v rámci své komunity. Právě tato silná vazba na komunitu odpovídá obecné charakteristice Vietnamců v České republice.

3.7.4. Identifikační dimenze

Tuto dimenzi tvoří otázky zjišťující, se kterou zemí (případně národností) se jednotliví respondenti nejvíce ztotožňují. Tato položka je velmi subjektivní, neboť závisí na vlastním sebehodnocení jednotlivých respondentů. Základní přehled uvádí *Tabulka 6*.

Mluvčí	Jaké je místo, kde se cítí být doma	Chtěl(a) by získat trvalý pobyt	Chtěl(a) by získat české občanství	Jak vnímá Vietnamce česká společnost
(1) Jiří	v ČR		ne	pracovití Vietnamci
(2) Josef	chce zůstat v ČR		ano	
(3) Jana	chce se vrátit do VN			pracovití, uzavření v rámci komunity
(4) Milan	v ČR ne		ne	
(5) Diana	VN	ano	ne	pracovití; ochotní; bohatí
(6) Vilém	v ČR jen s rodinou	ano		pracovití; neumí česky (příp. špatně); je jich zde mnoho

Tabulka 6: shrnutí výsledků u identifikační dimenze integrace

Výzkumnou otázkou této dimenze je: *Jaké je místo, kde se cítí být dotázaní Vietnamci doma?*

Pan Jiří uvedl, že se cítí být doma v České republice. Pan Josef sice neřekl, kde se cítí skutečně jako doma, avšak vypověděl, že by zde chtěl již zůstat. Naopak paní Jana by se ráda vrátila do Vietnamu. Pan Milan pak řekl, že se v České republice jako doma necítí. Pro paní Dianu je údajně pravým domovem Vietnam. Pan Vilém pak uvedl, že se v České republice cítí doma, neboť zde žije se svou rodinou.

České občanství by chtěl získat pouze pan Josef. Diana, Milan a Jiří o české občanství naopak nestojí. Od paní Jany a pana Viléma nemáme odpověď na tuto otázku. Čtyři respondenti uvedli, že mají povolení k trvalému pobytu. Paní Diana s panem Vilémem zde žijí na povolení k dlouhodobému pobytu, ale oba se shodli na tom, že by rádi získali pobyt trvalý.

Identifikační dimenze také zkoumala, jak si dotázaní Vietnamci myslí, že je vnímá většinová společnost. Respondenti uváděli, že si Češi o Vietnamcích myslí, že jsou velmi pracovití. Paní Jana také uvedla, že si Češi myslí, že jsou Vietnamci

uzavřenou komunitou. Paní Diana k pracovitosti dodala, že Češi vidí Vietnamce jako ochotné a bohaté. Pan Vilém navíc uvedl, že jsou příslušníci většinové společnosti přesvědčeni o malé znalosti českého jazyka na straně Vietnamců.

Tato poslední otázka poukázala na to, jak na sebe samotné Vietnamci pohlížejí, neboť se v názorech respondentů promítají nejen konkrétní zkušenosti, ale také vlastní pohled na svou komunitu.

3.8. Diskuze

V této diplomové práci se pracuje s konečným vzorkem šesti lidí (dotazníkové šetření není hlavním těžištěm práce; výsledky dotazníků jsou uvedeny v kapitole *Dotazníkové šetření*), proto získaná data nelze považovat za obecnou charakteristiku typickou pro všechny Vietnamce, kteří žijí na území České republiky. Navíc taková zobecňování nemají být cílem případových studií. Uvedené výsledky výzkumu jsou validní pro zvolený vzorek mluvčích a zároveň mohou být vodítkem, které poukazuje na určité rysy integrace Vietnamců (zejména v cílové lokalitě).

Ve strukturální dimenzi integrace se ukázalo, že hlavním důvodem pro příjezd a následný život Vietnamců v České republice je práce, podnikání. Právě vidina rychlého zbohatnutí a brzkého návratu do rodné země vede mnoho Vietnamců k tomu, aby žila v dočasném stavu. To by mohlo vysvětlit, proč téměř všichni Vietnamci bydlí v pronajatých bytech. Pronájem člověka nespojuje s prostředím natolik jako koupě vlastního bydlení. Další tendencí vietnamské komunity v oblasti bydlení je, že si vybírají byty výhradně v centru města a v blízkosti jejich práce. Je možné, že lokace v centru města je mezi Vietnamci oblíbená nejen pro svou praktičnost (rychlý přesun do/z práce), ale také pro blízkost přátel, dalších Vietnamců.

Dále se ve strukturální dimenzi ukázalo, že většina Vietnamců podniká na živnostenský list. Živnostenské oprávnění si Vietnamci obvykle zřizují bez ohledu na jejich skutečné zaměstnání, proto pracují na živnostenský list také prodavači apod. Zaměstnání nemá žádnou vazbu na vzdělání, kterého Vietnamci dosáhli ve své rodné zemi. Žena s vysokoškolským vzděláním tak například provozuje krejčovství.

Ve strukturální dimenzi se nepotvrdilo, že by Vietnamci využívali zprostředkovatelských služeb (například tlumočení, překlady, právní rady) svých krajanů. Takový servis využilo pouze malé procento Vietnamců, obvykle pak pouze v začátcích svého pobytu a nikoliv dlouhodobě. Je možné, že v menším městě je komunita více sevřená, proto existují přátelské vztahy, v jejichž rámci si jednotliví členové bezplatně vypomohou. Navíc zde již velká část komunity založila rodinu, kde děti často pomáhají svým rodičům.

Typ pobytu odpovídá statistikám z posledních let, kdy prudce narostl počet Vietnamců, kteří zde žijí na povolení k trvalému pobytu. Tento pobyt se snaží získat všichni Vietnamci, neboť jim podle nich samotných přináší celou řadu výhod. O trvalý pobyt členové vietnamské komunity obvykle usilují co nejdříve.

Strukturální dimenze také zkoumala, jak často Vietnamci navštěvují svou rodnou zemi. Ukázalo se, že frekvence návštěv je vzhledem k vysokým nákladům na cestu relativně vysoká. Pokud se rodina vydává na cestu jednou za 2 až 3 roky, znamená to, že za uvedenou časovou periodu ušetří desítky tisíc korun. Jedinci bez rodiny se pak na cestu vydávají každý rok. I to předpokládá ušetření desítky tisíc korun. Z toho vyplývá, že v oblasti příjmů se Vietnamcům žijícím v České republice nevede špatně.

Shrnutí výsledků výzkumu ve strukturální dimenzi poukazuje na to, že se Vietnamci v této oblasti spíše neintegrují. Přijíždí primárně za účelem výdělků; zastávají jakoukoliv práci bez ohledu na svou kvalifikaci, podstatné je pouze rychle vydělat peníze; bydlí v podnájmech blízko své práce.

Významnou složkou kulturní dimenze je znalost českého jazyka. Již zmíněný život v provizoriu se často projevuje tím, že se členové vietnamské komunity neučí českému jazyku, neboť postrádají motivaci. Výzkum však ukázal, že tento vztah neplatí, neboť se téměř všichni Vietnamci začali učit česky bezprostředně po svém příjezdu do České republiky. Pravdou ale je, že motivací k učení byla často práce. V oblasti nabývání českého jazyka jsou Vietnamci velmi heterogenním uskupením. Velká část z nich využívá k učení jazykových kurzů, knih nebo pomoc známých. Někteří se učí více s cizí pomocí, jiní více sami. Tato variabilita naznačuje, že každý Vietnamec hledá svou

ideální cestu k získání znalostí českého jazyka. Taková diferenciacie může souviset s markantními rozdíly mezi češtinou a vietnamštinou. Český jazyk je pro Vietnamce natolik obtížný, že se každý učí zcela odlišným způsobem. Pro Vietnamce je také v oblasti jazyka příznačné, že své schopnosti podhodnocují. Velká část z nich si totiž myslí, že má nižší stupeň znalosti češtiny, než jak tomu ve skutečnosti je.

Za zmínku stojí také zjištění, že většina Vietnamců hovoří česky každý den. Někteří dokonce přiznávají, že mluví česky i v domácím prostředí. Vztah češtiny a vietnamštiny v užívání mezi rodiči a jejich dětmi v domácnosti bude zajímavé sledovat do budoucna. Současný trend je takový, že převažuje vietnamský jazyk (doplňný různým stupněm češtiny) a v ojedinělých případech jsou oba jazyky na rovnocenné úrovni.

Do kulturní dimenze patří také oblast volného času. Pro Vietnamce je charakteristická jejich pracovitost. Zaměstnání vyplňuje téměř všechny čas Vietnamců, proto téměř všichni uvádějí, že nemají žádný volný čas, případně je ho velmi málo. Volnočasové aktivity Vietnamců jsou tak velmi omezené a limitované právě prací. Aktivní trávení volného času je velmi řídké. Nejčastější volnočasovou aktivitou je sledování televize.

Kulturní dimenze se zabývala také informovaností o životě ve společnosti. V této oblasti nepřinesl výzkum nic zajímavého, neboť Vietnamcům shánění informací o životě v České republice nečiní potíže.

Kulturní dimenze také ukázala, že Vietnamci rádi slaví svátky, které jsou typické pro Českou republiku. Nejoblíbenějšími jsou Vánoce. Navíc z výzkumu vyplývá, že Vietnamci vnímají českou kulturu velmi pozitivně, dokonce i v porovnání s kulturou vietnamskou.

V rámci kulturní dimenze vietnamská komunita podle výzkumu usiluje o integraci, neboť se snaží nabývat českého jazyka navzdory jeho obtížnosti. Navíc Vietnamci pozitivně nahlíží na českou kulturu a mají k ní vřelý vztah.

V interaktivní dimenzi je velmi obtížné hodnotit integraci Vietnamců, neboť tato oblast výzkumu ukazuje, že se Vietnamci snaží navazovat a udržovat vztahy nejen

s většinou populací, ale také s ostatními členy komunity. Navíc Vietnamci udržují kontakty s přáteli a blízkými, kteří žijí přímo ve Vietnamu. V tomto směru se ukazuje jako velmi užitečný pomocník internet, který v současnosti využívá pro komunikaci s kamarády žijících v rodné zemi téměř každý. Výzkum také ukázal, že Vietnamci v Turnově mají svůj vlastní spolek, jehož členové se pravidelně scházejí. Tento spolek je však otevřený i lidem z většinové populace. Na první pohled se tedy může vietnamská komunita zdát jako vcelku uzavřená, pravdou ale je, že vítá jakékoliv kontakty s českými občany. Ve výzkumu se tedy nepotvrdila častá domněnka o uzavřenosti Vietnamců žijících v České republice. Vietnamci jsou naopak otevření a přátelští.

Identifikační dimenze ukázala, že Vietnamci obvykle nestojí o české občanství, neradi by totiž ztratili to vietnamské. Navíc jen někteří Vietnamci chtějí zůstat v České republice nastálo. Překvapivě se zde však cítí jako doma polovina Vietnamců. Identifikační dimenze tedy přinesla značné rozpory, kdy je zřejmé, že Vietnamci nemohou zcela jednoznačně určit svou identitu či místo pro život. Je pravděpodobné, že v budoucnu bude hledání vlastní identity u Vietnamců žijících na území České republiky ještě komplikovanější.

Celkově lze říci, že se Vietnamci zapojují do české společnosti více, než si mnozí lidé myslí. Mají snahu učit se český jazyk, jsou přátelští, česká kultura se jim velmi líbí a většina Vietnamců sleduje českou televizi. Výzkum tedy zjistil, že se Vietnamci neustále přibližují k české společnosti.

4. Závěr

Diplomová práce se věnovala otázce integrace Vietnamců v České republice. Vysoký počet Vietnamců v České republice a malé množství prací zabývajících se těmito cizinci vedlo k vytvoření výzkumu. Výsledky, kterých bylo dosaženo, jsou validní pro zkoumanou skupinu a lokalitu. Některé výsledky však mohou odpovídat i jiným Vietnamcům, kteří žijí na území České republiky.

Teoretická část práce nejprve uvedla počet Vietnamců, kteří zde žijí. Dále popisovala historii migrace Vietnamců na území České republiky od prvopočátků, které se datují do poloviny minulého století, až po současnost. U jednotlivých historických etap byly popsány také důvody této migrace. Poté byly uvedeny charakteristické znaky a vlastnosti Vietnamců žijících v České republice. Další oblastí teoretické části diplomové práce bylo vymezení a popis pojmu integrace. Jako klíčové se ukázalo rozčlenění termínu integrace na jeho jednotlivé podsložky (tzv. dimenze): strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Každá z těchto dimenzí byla blíže specifikována a popsána. Teoretickou část uzavřela kapitola věnovaná jednotlivým pobytovým režimům cizinců, kteří se zdržují na území České republiky.

Výzkumná část nejprve stanovila výzkumné otázky, které jsou celkem 4. Každá z nich zastupuje jednu z dimenzí integrace. Dále byly v empirické části stručně popsány jednotlivé nástroje, jimiž byl výzkum realizován. Těmito nástroji byl dotazník (spadající pod kvantitativní typ výzkumu) a polostrukturovaný rozhovor (kvalitativní typ výzkumu). Dotazník sloužil k počátečnímu navázání kontaktů s vietnamskou komunitou v lokalitě, kde byl výzkum realizován (město Turnov). Data z dotazníků, kterých bylo nakonec vyplněno 26, pomohla vybrat vhodné kandidáty pro nahrávání rozhovorů. Polostrukturované interview bylo uskutečněno se 6 Vietnamci. Navíc byl realizován rozhovor o historii Vietnamců v Turnově se zástupcem této komunity v daném městě.

Těžištěm praktické části diplomové práce pak byly případové studie, které vznikly právě na podkladě nahrávek s jednotlivými mluvčími. Na základě těchto studií byly zodpovězeny výzkumné otázky a také byly popsány charakteristické rysy Vietnamců v Turnově. Nejvýraznějšími znaky, které z výzkumu vplynuly, byly:

Vietnamci přijíždějí do České republiky za účelem podnikání a zisku; Vietnamci zde pracují na živnostenský list; většina Vietnamců žije v pronajatém bytě; členové vietnamské komunity nevyužívají (nebo jen minimálně) placených služeb agentur, tlumočnicků apod.; vietnamští občané se učí český jazyk obvykle od počátku svého pobytu na území České republiky; Vietnamci nemají téměř žádný volný čas; Vietnamcům se velmi líbí česká kultura; vietnamští migranti navazují přátelské vztahy s majoritní společností i s jinými Vietnamci ve městě; Vietnamci obvykle neprojevují zájem o české občanství.

Výzkum také ukázal, že Vietnamci budou v blízké budoucnosti s největší pravděpodobností čelit problémům s vlastní identitou, neboť pro většinu těchto cizinců bude stále aktuálnější otázka, kde je jejich skutečný domov. Práce odhalila nejen problémy týkající se identity Vietnamců, ale i jiné oblasti, kterými se lze zabývat v dalších výzkumech. Jednou z nich je vztah češtiny a vietnamštiny v domácnostech těchto cizinců, další pak využívání potomků ke zlepšení vlastních jazykových znalostí a dovedností.

5. Použitá literatura

5.1. Tištěné dokumenty

- BERRY, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34.
- BLAHOUTOVÁ, Tereza. Přesídlování: Trvalé řešení pro uprchlíky. Z Barmy až do srdce Evropy. In: *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. I, Integrační politika*. Brno : Barrister & Principal, 2011. s. 61–91.
- BOSSWICK, W., HECKMANN, F. 2006. *Social integration of immigrants: Contribution of local and regional authorities*. Dublin : European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- BROUČEK, S. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. In Uherek, Z. *Integrace cizinců na uzemi České republiky*. Etnologicky ustav AV, Praha, 2003, s. 7–184.
- ČERNÍK, Jan. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany : H & H, 2006. 221 s. ISBN 80-7319-055-9.
- ČIŽINSKÝ, Pavel. Analýza legislativního rámce sociální integrace cizinců v České republice. In: *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. I, Integrační politika*. Brno : Barrister & Principal, 2011. s. 93–155.
- DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku : kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 207 s. Studie ; sv. 66. ISBN 978-80-7419-039-1.
- FUJDA, Milan, Eva KLOCOVÁ a Radek KUNDT. *Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele/učitelky SŠ a ZŠ*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2011. 446 s. Vydání první. ISBN 978-80-210-5558-2.
- GABALOVÁ, Dana. *Asi-milování?*. Jinočany : H & H, 2005. 71 s. ISBN 80-7319-048-6.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HLAVATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*. Praha : NLN, 2008. 357 s. Dějiny států. Dostupné na internete:

<http://toc.nkp.cz/NKC/200902/contents/nkc20081836109_1.pdf> ISBN 978-80-7106-965-2.

- HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 309 s. Studie ; sv. 60. Dostupné na internete: <http://toc.nkp.cz/NKC/201008/contents/nkc20092027343_1.pdf> ISBN 978-80-7419-023-0.
- HOFSTEDE, Geert - HOFSTEDE, Gert Jan. *Kultury a organizace : software lidské mysli : spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha : Linde, 2007. 335 s. ISBN 978-80-86131-70-2.
- IČO, Ján. Východiska, podmínky a historie příchodu Vietnamců do ČR (ČSR). In: *Současná problematika východoasijských menšin*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 8–20.
- *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. I, Integrační politika*. 1. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2011. 181 s. Dostupné na internete: <http://toc.nkp.cz/NKC/201107/contents/nkc20112195352_1.pdf> ISBN 978-80-87474-19-8.
- KUCHAR, Pavel - BALEK, Petr. *Integrace cizinců - případ Ústeckého kraje*. Vyd. 1. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. 110 s. ISBN 978-80-7414-435-6.
- LEONTIYEVA, Yana. Imigranti v ČR – žádání a nechtění, současné migrační a integrační politiky v ČR. In: *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. I, Integrační politika*. Brno : Barrister & Principal, 2011. s. 13–36.
- MALGESINI, Graciela, GIMÉNEZ, Carlos. *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad*. Madrid : Catarata, 2000. 415 str. ISBN 84-8319-095-B.
- MARTIKAINEN, T. 2005. „Religion, Immigrants and Integration.“ *AMID working Paper Series* No. 43/2005. Alborg : The Academy for Migration Studies.
- McBRIDE, Rob. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Liberec : Technická univerzita. Liberec, 1995. 77 s. ISBN 80-7083-183-9.
- MORÁVKOVÁ, Š. Zjišťování národnosti při sčítání lidu, domů a bytů. *Demografie*, roč. 41, 1999, č. 4, s. 261.

- MÜLLEROVÁ, Petra. *Vietnam*. 1. vyd. Praha : Libri, 2004. 127 s. Stručná historie států ; sv. 23. ISBN 80-7277-255-4.
- PECHOVÁ, Eva, MARTÍNKOVÁ, Šárka. Vietnamská menšina v ČR: Náboženství, kultura, soužití. In: *Identity v konfrontaci: Multikulturní výchova pro učitele/učitelky SŠ a ZŠ*. Brno : Masarykova univerzita, 2011, s. 373–390.
- PECHOVÁ, Eva. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. Praha : La Strada, 2007. 64 s.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 199 s. Psychologie. ISBN 80-7178-885-6.
- RÁKOCZIOVÁ, Miroslava, POŘÍZKOVÁ, Hana. Sociální integrace přistěhovalců – teoretická východiska výzkumu. In: *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 23–33.
- ROUBÍČEK, Vladimír. *Úvod do demografie*. Vyd. 1. Praha : Codex Bohemia, 1997. 348 s. ISBN 80-85963-43-4.
- SIMPSON, George Eaton, YINGER, John Milton. *Racial and cultural minorities : an analyse of prejudice and discrimination*. New York; London : Plenum Press, 1987. 491 s.
- SLOBODA, Marián. Menej používané jazyky v Česku: problémy rozvoja v jazykovo „homogénnom“ národnom štáte. In: *Kevésbé használt nyelvek helyzeté a Visegrádi Négyek országáiban – The Situation of the Lesser Used Languages in Visegrad Four Countries*. Budapest : Országos Idegennyelvű Könyvtár, 2010, s. 38–55.
- SULITKA, Andrej. Národnostní menšiny v České republice. In: *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha : Portál, 1998, s. 54–69.
- ŠVAŘÍČEK, Roman - ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TOLLAROVÁ, Blanka. 2006. „Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?“ *Biograf* (39). s. 23–52.

5.2. Elektronické zdroje

- Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců Společné soužití. In: www.mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx. 2011. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx.
- Aktualizovaná koncepce integrace. *Cizinci v České republice: stránky MPSV a MV o integraci cizinců v České republice* [online]. 2006 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/324/KIC_aktualizovana.html
- AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Integrace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2013 [cit. 2014-05-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>
- Cizinci s povoleným pobytem. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>
- Cizinci: Počet cizinců – související legislativa. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-souvisejici_legislativa
- Česko má nové oficiální národnostní menšiny. Vietnamce a Bělorusy. In: *iDnes.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vietnamci-oficialni-narodnostni-mensinou-fiq-/domaci.aspx?c=A130703_133019_domaci_jj
- Korpus Dialog. *Ústav pro jazyk český AV ČR* [online]. 2008–2012 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://ujc.dialogy.cz/?q=node/89#4. Seznam_transkrip%C4%8Dn%C3%ADch
- Občané třetích zemí. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi.aspx>
- Počet cizinců - Metodika: KATEGORIE A TYPY POBYTŮ CIZINCŮ V ČR (A). *Český statistický úřad* [online]. 2006, 23.6.2012 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_pocet_cizincu-metodika_kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_%28a%29
- Vietnamci se chtějí stát uznávanou menšinou, požádali o to vládu. In: *Deník.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-05-21]. Dostupné z:

http://www.denik.cz/z_domova/vietnamci-v-cesku-se-chteji-stat-uznavanou-narodnosti-mensinou-20121115.html

- Základní informace. *TURNOV: oficiální stránky města* [online]. 2012 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.turnov.cz/cs/mesto/zakladni-informace.html>
- *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012* [online]. 2012 [cit. 2014-06-25]. ISBN 978-80-7440-079-7. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2012_tiskarna.pdf
- Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu. *Cizinci v České republice: stránky MPSV a MV o integraci cizinců v České republice* [online]. 2010 [cit. 2014-05-24]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf

6. Přílohy

6.1. Dotazník

1. Obecná část

Pohlaví:

Věk:

Vzdělání:

Vzdělání získané v České republice:

Zaměstnání:

Délka pobytu v České republice:

Důvod příchodu:

Znalost českého jazyka: žádná – velmi malá – malá – průměrná – velká – velmi velká

Další jazykové znalosti:

2. Život v České republice, jazyk, kultura

Jak často jezdíte do Vietnamu? Vůbec – 1 za několik let – 1 za rok – více než 1 za rok

Jak dlouho plánujete v České republice zůstat?

Kolik máte přátel mezi Čechy? Žádné – málo – více – mnoho

Máte problémy najít zaměstnání? Ne – trochu – více - ano

Setkali jste se s projevy rasismu vůči vaší osobě? Ne – Ano

Pokud ano, napište prosím jejich konkrétní podobu:

Považujete českou kulturu³⁵ za přínosnou? Ne – Ano

Dodržujete nějaké typické české tradice a zvyky? Ne – Ano

Pokud ano, jaké:

³⁵ Kultura jako všechno to, s čím se člověk nerodí.

Vaříte česká jídla? Ne – málo – více – často

Vyhledáváte českou společnost, zábavu? Ne – občas – Ano

Sledujete českou televizi, čtete české noviny, knihy? Ne – málo – více – hodně

Zajímají vás informace o dění v České republice (například volby apod.)? Ne – Ano

Máte problémy s českým jazykem? Ne – trochu – více – mnoho

Co nebo kdo vám v naučení se českému jazyku nejvíce pomohl?

Známí (přátelé) – kurzy – individuální doučování – média – literatura (knihy, učebnice)

– nic – něco, někdo další

Mluvíte s přáteli z Vietnamu česky? Ne – občas (jen s některými) – ano (často)

V jakých komunikačních situacích používáte český jazyk (vypište kdy, kde):

3. Hodnocení

Služby ve zdravotnictví: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Služby ve stravování: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Služby pro cizince (jazykové kurzy, tlumočení): 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Kvalita ve vzdělávání: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Kvalita života v České republice: 1 – 2 – 3 – 4 – 5

4. Vietnamská kultura

Stále dodržujete vietnamské zvyky?

Vaříte vietnamská jídla?

Mluvíte během dne více vietnamsky nebo česky?

Mluvíte doma (například s dětmi / rodiči) vietnamsky / česky / jiným jazykem (jakým)?

Čtete vietnamskou literaturu, zajímáte se o zprávy z Vietnamu?

6.2. Seznam témat a otázek pro rozhovory

1. Strukturální dimenze

Trh práce

- Jaké je vaše zaměstnání?
- Podnikáte na ŽL?
- Zaměstnáváte někoho? (Vietnamce X Čechy), (Příbuzné X přátelé X cizí lidi)
- Jak jste práci našel?

Příjmy a spotřeba

- Jezdíte někdy do Vietnamu? Navštěvujete příbuzné?
- Chcete se někdy vrátit? X Zůstat zde napořád?
- Posíláte peníze domů? Ušetříte?
- Platíte pravidelně agentuře?

Vzdělání a kvalifikace

- Jaké máte vzdělání? Máte nějaké vzdělání v ČR?
- Navštěvoval/a jste nějaký kurz v ČR?

Bydlení

- Jak bydlíte? (Dům, byt, ubytovna)
- Je byt váš? X podnájem
- Bydlíte s někým? X sám
- Podle čeho jste byt vybíral/a? (blízko práce / přátel...)
- Sehnal/a jste si bydlení sám, nebo vám někdo pomohl? (Kdo vám pomohl? Kamarádi / zaměstnavatel / zprostředkovatel – agentura...)
- Měl/a jste problémy najít bydlení? Jaké?

Dostupnost sociálních služeb / úřady

- Všechny úřední záležitosti si vyřizujete sám/sama?
- Kdo vám pomáhá? (kamarádi / děti / příbuzní)
- Využíváte pro styk s úřady zprostředkovatelský servis?
- Považujete vyřizování úředních záležitostí za problematické?
- Máte zkušenosti s českým zdravotnictvím?
- Využíváte lékařské péče?

- Myslíte si, že je české zdravotnictví dobře dostupné? Proč není?

Pobytový status

- Jaký máte typ pobytu? (trvalý, dlouhodobý, vízum nad 90 dní, jiný)

2. Kulturní dimenze

Znalost českého jazyka

- Jak byste ohodnotil/a svou češtinu?
- Využíváte někoho kvůli malým jazykovým znalostem českého jazyka? Nějakou pomoc?
Například: tlumočníka, překladatele, zprostředkovatelskou firmu, přátele...
- Využíval jste takové služby v minulosti?
- Domluvíte se česky běžně v obchodě? Na úřadech?
- Pokud ne, jak to řešíte?
- Jak dlouho se učíte česky?
- Pomáhá vám někdo s českým jazykem? Popřípadě jste se naučili sami, bez pomoci, z běžné komunikace?
- Navštěvoval/a jste někdy kurz českého jazyka?
- Máte nyní problémy s jazykem? Nedomluvíte se někdy? Kdy?
- Považujete český jazyk za důležitý pro život v České republice?
- Jak často mluvíte česky?

Volnočasové aktivity

- Máte nějaké volno?
- Jak trávíte volný čas? Co děláte, když máte volno?
- Navštěvujete někdy společnost?

Informovanost o životě ve společnosti

- Máte dostatek informací o České republice?
- Víte, co kde zařídit? Na jaký úřad jít?
- Existují nějaké informace o ČR ve Vietnamštině? Užíváte je? Hledáte je?

Kultura

- Vnímáte rozdíly mezi vietnamskou a českou kulturou? Jaké?
- Jak myslíte, že Češi vnímají/ chápou vietnamskou kulturu?

- Co se vám ne/líbí na české kultuře?
- Dodržujete nějaké české zvyky / tradice? Jaké?

3. Interaktivní dimenze

Společenské vztahy

- Máte české kamarády? Odkud se znáte? Jak často se scházíte?
- Chtěli byste mít české kamarády (popřípadě mít jich více?)?
- Hledáte české kamarády? Máte problém najít české kamarády?
- Máte problémy s Čechy? Jaké?
- Chovají se k vám Češi zvláště?
- Udržujete kontakt s kamarády z Vietnamu?
- Kamarádíte se s jinými Vietnamci v Turnově? Scházíte se často?

Spolky a sdružení

- Existují nějaké vietnamské spolky? Sportovní kluby?
- Účastníte se?

4. Identifikační dimenze

- Jaké je místo, kde se cítíte být doma? Proč?
- Jak si myslíte, že vás vnímají Češi, česká společnost?
- Chtěl/a byste získat trvalý pobyt? Proč ano/ne?
- Chtěl/a byste získat české občanství? Proč ano/ne?